

Culturele Antropologie

**Faculteit der Sociale Wetenschappen,
Universiteit Leiden**

Quality Assurance Netherlands Universities (QANU)
Catharijnesingel 56
Postbus 8035
3503 RA Utrecht
The Netherlands

Telefoon: 030 230 3100
Fax: 030 230 3129
E-mail: info@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q309

© 2012 QANU

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van QANU en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUD

Rapport over de bacheloropleiding Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie en de masteropleiding Culturele Antropologie van de Universiteit Leiden 5

Administratieve gegevens van de opleiding.....	5
Administratieve gegevens van de instelling	5
Kwantitatieve gegevens over de opleiding.....	5
Samenstelling van de commissie	6
Werkwijze van de commissie	6
Samenvattend oordeel.....	9
Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling.....	14

Bijlagen 39

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie.....	41
Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader	43
Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties	49
Bijlage 4: Overzicht van de programma's	51
Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen	55
Bijlage 6: Bezoekprogramma	57
Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten.....	59
Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen.....	61

Dit rapport is vastgesteld op 12 december 2012.

Rapport over de bacheloropleiding Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie en de masteropleiding Cultural Anthropology and Development Sociology van de Universiteit Leiden

Dit rapport volgt het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO.

Administratieve gegevens van de opleidingen

Bacheloropleiding Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie

Naam van de opleiding:	Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie
Registratienummer CROHO:	50035
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	wo
Aantal studiepunten:	180 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie(s):	Leiden
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2013

Masteropleiding Cultural Anthropology and Development Sociology

Naam van de opleiding:	Cultural Anthropology and Development Sociology
Registratienummer CROHO:	60156
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	wo
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie(s):	Leiden
Variant(en):	voltijd
Vervaldatum accreditatie:	31 december 2013

Het bezoek van de visitatiecommissie Culturele Antropologie aan de Faculteit der Sociale Wetenschappen van de Universiteit Leiden vond plaats op 14 september 2012.

Administratieve gegevens van de instelling

Naam van de instelling:	Universiteit Leiden
Status van de instelling:	bekostigd
Resultaat instellingstoets:	nog niet bekend

Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

De vereiste kwantitatieve gegevens over de opleidingen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Samenstelling van de commissie

De commissie die de opleidingen Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie van de Universiteit Leiden beoordeelde bestond uit:

- Prof. dr. André Droogers (voorzitter), emeritus hoogleraar Culturele Antropologie, Vrije Universiteit;
- Prof. dr. Rik Pinxten, hoogleraar Culturele Antropologie, Universiteit Gent;
- Dr. Alexandra Pillen, universitair docent Medische Antropologie, University College London;
- Ir. Adrie Papma, zakelijk directeur Oxfam/Novib NL;
- Charlotte Kemmeren MSc, alumna Social and Cultural Anthropology, Vrije Universiteit Amsterdam en alumna Human Geography, Universiteit van Amsterdam.

Drs. Titia Buising, medewerker van QANU, ondersteunde de commissie als secretaris. Dr. Alexandra Pillen kon vanwege gezondheidsredenen de visitatie niet bijwonen.

Het College van Bestuur van Universiteit Leiden en de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) hebben ingestemd met de samenstelling van de commissie voor de beoordeling van de opleidingen. De Curricula Vitae van de leden van de commissie zijn opgenomen in Bijlage 1.

Werkwijze van de commissie

De beoordeling van de bacheloropleiding Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie van de Universiteit van Amsterdam was onderdeel van een clusterbeoordeling. In het kader van deze clustervisitatie beoordeelde de visitatiecommissie Culturele Antropologie 2012 in totaal 13 opleidingen Culturele Antropologie aan vijf deelnemende universiteiten, te weten de Radboud Universiteit Nijmegen, de Vrije Universiteit Amsterdam, de Universiteit van Amsterdam, de Universiteit Utrecht en de Universiteit Leiden.

De commissie voor de clusterbeoordeling Culturele Antropologie bestond uit in totaal tien commissieleden:

- Prof. dr. André Droogers (voorzitter bezoek RU, UvA, LEI en UU), emeritus hoogleraar Culturele Antropologie, Vrije Universiteit;
- Prof. dr. Michiel Baud (voorzitter bezoek VU), hoogleraar Latijns-Amerika Studies en directeur van het Centrum voor Studie en Documentatie van Latijns-Amerika (CEDLA), Universiteit van Amsterdam;
- Prof. dr. Rik Pinxten, hoogleraar Culturele Antropologie, Universiteit Gent;
- Dr. Alexandra Pillen, universitair docent Medische Antropologie, University College London;
- Ir. Adrie Papma, zakelijk directeur Oxfam/Novib NL;
- Prof. dr. Inge Hutter, hoogleraar Demografie en decaan van de Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen;
- Prof. dr. Hastings Donnan, hoogleraar Anthropology, Queen's University Belfast en co-director van het Centre for International Borders Research;

- Prof. dr. Mark Nichter, hoogleraar Anthropology, Public Health and Family Medicine, Universiteit van Arizona;
- Reinout Meijnen MA, alumnus Culturele Antropologie, Universiteit Leiden;
- Charlotte Kemmeren MSc, alumnus Social and Cultural Anthropology, Vrije Universiteit Amsterdam en alumnus Human Geography, Universiteit van Amsterdam.

Voor ieder bezoek werd, rekening houdend met eventuele belangenconflicten, expertise en beschikbaarheid, een (sub)commissie samengesteld. Omdat commissievoorzitter prof. André Droogers gastonderzoeker is aan de Vrije Universiteit en dus niet onafhankelijk is voor die instelling, heeft prof. Michiel Baud tijdens het bezoek aan de VU het voorzitterschap waargenomen. Om de consistentie binnen het cluster te waarborgen heeft ir. Adrie Papma alle bezoeken bijgewoond.

Coördinator van de clustervisitatie Culturele Antropologie was dr. Floor Meijer, medewerker van QANU. Zij was tevens de projectleider van het bezoek aan de Radboud Universiteit Nijmegen en de Vrije Universiteit Amsterdam. Tijdens de overige bezoeken was drs. Titia Busing projectleider. Om de continuïteit te waarborgen voerden beide projectleiders herhaaldelijk overleg. De coördinator was bovendien aanwezig bij de eindvergadering van alle bezoeken binnen het cluster.

Inhoudelijke voorbereiding commissie

Ter inhoudelijke voorbereiding op de visitatiebezoeken heeft de coördinator de door de opleidingen opgestelde zelfevaluatierapporten gecontroleerd op kwaliteit en volledigheid en doorgestuurd naar de deelnemende commissieleden. De commissieleden lazen de rapporten en formuleerden naar aanleiding van de inhoud vragen. De coördinator verzamelde de vragen en groepeerde deze naar onderwerp en/of gespreksgerium.

Naast de zelfevaluatierapporten lazen de commissieleden gezamenlijk vijftien scripties per opleiding. Wanneer naast de hoofdopleidingen meerdere kleinere masters beoordeeld moesten worden, heeft het panel haar scriptieselectie evenredig uitgebreid met tenminste acht scripties per opleiding. De scripties werden aselekt gekozen uit een lijst van afgestudeerden van de laatste twee voltooide studie jaren. Hierbij is rekening gehouden met een spreiding in cijfers.

Op 20 april 2012 vond een startvergadering van de visitatiecommissie Culturele Antropologie plaats. Tijdens deze vergadering werd de commissie formeel geïnstalleerd en werden taken en werkwijze van de commissie besproken. Ook werd het voorstel voor het Domeinspecifieke Referentiekader Culturele Antropologie vastgesteld. Dit Domeinspecifieke Referentiekader is opgenomen in Bijlage 2 van dit rapport.

Bezoek Universiteit Leiden

Voorafgaand aan het bezoek maakte de coördinator in samenspraak met de commissievoorzitter en de deelnemende instellingen programma's voor de (dag)indeling van de visitatie. Het bezoekprogramma voor de opleidingen Culturele Antropologie en Ontwikkelings sociologie van de Universiteit Leiden is in dit rapport opgenomen als Bijlage 6.

Voorafgaand aan het bezoek heeft de commissie de opleidingen verzocht om op basis van het criterium van representativiteit gesprekspartners te selecteren. De stelregel was om van gedachten te wisselen met studenten uit alle studie jaren en met docenten en begeleiders van alle betrokken opleidingen. Ruim voor het bezoek ontving de commissie een overzicht van de geselecteerde gesprekspartners, waarmee zij vervolgens instemde. Gedurende het bezoek

sprak de commissie achtereenvolgens met een representatieve vertegenwoordiging van het faculteits- en opleidingsbestuur, studenten, docenten, leden van de opleidings- en examencommissie en alumni.

Tijdens het bezoek bestudeerde de commissie bovendien het ter inzage gevraagde materiaal en gaf zij studenten en docenten gelegenheid om – buiten de reguliere gesprekken om – tijdens een spreekuur met de commissie van gedachten te wisselen. Van het spreekuur is geen gebruik gemaakt.

Het laatste deel van het bezoek heeft de commissie gebruikt voor een interne vergadering waarin de bevindingen werden besproken. Het bezoek werd afgesloten met een openbare mondelinge rapportage van de eerste indrukken en algemene waarnemingen door de commissievoorzitter.

Rapportage

Op basis van de bevindingen van de commissie heeft de projectleider een conceptrapport opgesteld. Dit rapport is voorgelegd aan de commissieleden die bij het bezoek aanwezig waren. Na vaststelling van het conceptrapport is dit aan de betrokken faculteit voorgelegd met het verzoek om het rapport te controleren op feitelijke onjuistheden. Het commentaar van de opleidingen is vervolgens besproken met de voorzitter en, waar nodig, met de overige commissieleden. Daarna is het rapport definitief vastgesteld.

Beslisregels

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. 22 november 2011) heeft de commissie de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden en de opleiding als geheel gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

- Onvoldoende: de opleiding voldoet niet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont op meerdere vlakken ernstige tekortkomingen.
- Voldoende: de opleiding voldoet aan de gangbare basiskwaliteit en vertoont over de volle breedte een acceptabel niveau.
- Goed: de opleiding steekt systematisch en over de volle breedte uit boven de gangbare basiskwaliteit.
- Excellent: de opleiding steekt systematisch en over de volle breedte ver uit boven de gangbare basiskwaliteit en geldt als een (inter)nationaal voorbeeld.

Eindoordeel beperkte opleidingsbeoordeling

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval ‘onvoldoende’ indien Standaard 1 of 3 als ‘onvoldoende’ beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij Standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.

Het eindoordeel over een opleiding kan alleen ‘goed’ zijn indien tenminste twee standaarden als ‘goed’ worden beoordeeld; waaronder in elk geval Standaard 3.

Het eindoordeel over een opleiding kan alleen ‘excellent’ zijn indien tenminste twee standaarden als ‘excellent’ worden beoordeeld; waaronder in elk geval Standaard 3.

Samenvattend oordeel van de commissie

Dit rapport geeft de bevindingen en overwegingen weer van de commissie Culturele Antropologie over de bacheloropleiding Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie (CAOS) en de masteropleiding Cultural Anthropology and Development Sociology (CADS) aan de Universiteit Leiden. De commissie baseert haar oordeel op informatie uit de kritische reflectie, aanvullende informatie naar aanleiding van vooraf geformuleerde vragen van de commissie, informatie uit de gesprekken tijdens het bezoek, de geselecteerde scripties, en de documenten die tijdens het bezoek ter inzage beschikbaar waren. De commissie heeft zowel positieve aspecten opgemerkt als verbeterpunten gesignaleerd. Na deze tegen elkaar te hebben afgewogen, is de commissie tot het oordeel gekomen dat de opleiding voldoet aan de eisen voor basiskwaliteit die de voorwaarde zijn voor heraccreditatie.

Bacheloropleiding Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 1 als **voldoende**. Na het bestuderen van de documentatie en de gesprekken met het management van de opleiding heeft de commissie een duidelijk beeld van de doelstellingen en het profiel van de opleiding. De commissie kan zich vinden in de thematische profilering van de opleiding. Daarbij richt de opleiding zich op de thema's 'Media and Culture', 'Global Connections' en 'Environment and Development' en de regio's Sub-Sahara Afrika en Zuidoost-Azië. De bacheloropleiding profileert zich daarnaast door aandacht voor zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek. In de bacheloropleiding worden de begrippen culturele antropologie en ontwikkelingssociologie geïntegreerd, in de vorm van ontwikkelingsantropologie. In de bacheloropleiding worden culturele antropologie en ontwikkelingssociologie geïntegreerd. De commissie heeft hier waardering voor, ook gezien de relevantie van een benadering die ontwikkelingsprocessen als culturele processen bestudeert. De commissie vertrouwt erop dat de eigenheid van beide disciplines overeind zal blijven, juist omdat die de grondstof is voor samenwerking. De commissie zou er niet voor zijn als de integratie leidt tot een vergaande synthese, bijvoorbeeld rond een nieuwe discipline ontwikkelingsantropologie. Het thematische profiel van de opleiding wordt ook door de studenten en alumni met wie de commissie gesproken heeft, herkend. De commissie vindt het positief dat de empirische cyclus en het veldonderzoek een belangrijke plaats innemen in de opleiding.

De eindkwalificaties van de opleiding sluiten volgens de commissie aan op het eigen profiel, het domeinspecifiek referentiekader en de Dublin-descriptoren. Daarnaast geven de eindkwalificaties helder weer welke verschillen in verwachtingen er bestaan tussen studenten op bachelor- en masterniveau. Daarmee voldoet de opleiding aan de eisen die binnen de discipline gelden.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De commissie beoordeelt Standaard 2 als **voldoende**. De commissie concludeert dat het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen het voor instromende studenten mogelijk maken om de eindkwalificaties te realiseren. De bacheloropleiding heeft een logische opbouw. Het programma heeft aandacht voor zowel kwalitatieve als kwantitatieve vaardigheden, die toegepast worden in het binnenlands leeronderzoek. De commissie waardeert de aandacht voor methoden en technieken en schrijfvaardigheden in het programma. Tijdens het binnenlands leeronderzoek doorlopen studenten de gehele empirische cyclus en wordt een groot beroep gedaan op hun zelfstandigheid. De commissie meent dat aan het binnenlands leeronderzoek echter ook nadelen kleven. Een buitenlandse

ervaring biedt naar de mening van de commissie doorgaans meer uitdagingen, bijvoorbeeld wat betreft huisvesting, zelfredzaamheid en taalgebruik. De commissie is zich bewust van het feit dat relevante aspecten van de opzet van het leeronderzoek op verschillende wijze gewogen kunnen worden. Zij komt daarbij echter tot een andere afweging dan de opleiding.

Het programma biedt voldoende mogelijkheden voor stage, verbreding of verdieping in de vorm van een minor of studeren in het buitenland. De commissie merkt daarbij wel op dat studenten praktisch gezien slechts één van deze onderdelen kunnen kiezen, waardoor de feitelijke keuzemogelijkheid wat beperkt is.

De commissie is positief over de stagemogelijkheid in de bacheloropleiding en het voornemen van de opleiding om studenten te stimuleren hier meer gebruik van te maken. Daarnaast vindt de commissie dat in het programma voldoende impliciete aandacht is voor de oriëntatie op de arbeidsmarkt. De thematische specialisatie stelt studenten in staat een eigen profiel te ontwikkelen waarmee ze zich kunnen profileren op de arbeidsmarkt. De commissie adviseert in de bacheloropleiding een cursus op te nemen gericht op de oriëntatie op de arbeidsmarkt. Daarmee wordt de impliciete aandacht voor dit onderwerp meer expliciet gemaakt.

Het didactische concept van de opleiding blijft in de kritische reflectie onderbelicht. Toch is de commissie op basis van de gevoerde gesprekken van mening dat de opleiding bewust nadenkt over de in te zetten werkvormen. Het aantal contacturen is aan de lage kant. De instroom in de opleiding is voldoende. Het programma is studeerbaar. De commissie adviseert het rendement van de bacheloropleiding te verbeteren.

De commissie concludeert dat bij de opleiding sprake is van een goede stafbezetting, bestaande uit voldoende gekwalificeerde en gemotiveerde docenten. De staf-studentratio is voldoende. De commissie vindt het positief dat bij cursussen twee docenten betrokken zijn, die regelmatig overleggen over de inhoud en elkaars colleges bijwonen. De commissie is van mening dat de instelling vrij laat is met het invoeren van de BKO voor docenten. De commissie waardeert de inzet van afgestudeerde masterstudenten als studentassistent bij de eerstejaars werkgroepen. Daardoor krijgen studenten een goed beeld van wat van hen verwacht wordt tijdens de opleiding.

De commissie constateert dat er vanuit de opleiding voldoende oog is voor de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving, waarbij docenten en studenten actief betrokken zijn. Daarnaast worden studenten adequaat begeleid en wordt de studievoortgang voldoende gevolgd.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 3 als **voldoende**. De commissie concludeert dat de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en kan aantonen dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd. Het geheel aan toetsen is volgens de commissie voldoende gevarieerd en sluit aan op de inhoud van de opleidingen en het niveau van de studenten; gedurende de opleiding wordt steeds meer zelfstandigheid van studenten verwacht. Nagenoeg iedere cursus wordt met meer dan één toetsvorm afgerond. De beoordeling van de scripties vindt plaats door twee beoordelaars, aan de hand van een beoordelingsformulier. De commissie is van mening dat het beoordelingsformulier vrij laat geïntroduceerd is. De commissie vindt dat de examencommissie actiever bij de kwaliteit van toetsing betrokken kan zijn, door periodiek toetsen, papers en scripties van beide opleidingen te beoordelen en te controleren.

Om het eindniveau van de studenten te bepalen heeft de commissie scripties ingezien. Op basis van deze scripties en de informatie die zij heeft ingezien tijdens de visitatie, stelt zij vast dat studenten de beoogde eindkwalificaties realiseren.

Omdat de bacheloropleiding (nog) niet als eindonderwijs wordt beschouwd, is weinig informatie bekend over de positie van afgestudeerden op de arbeidsmarkt. Het overgrote deel van de alumni stroomt door naar vervolgoopleidingen alvorens de arbeidsmarkt te betreden. De commissie merkt daarbij op dat de opleiding laat is met het formaliseren van de contacten met de eigen alumni.

Masteropleiding Cultural Anthropology and Development Sociology

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 1 als **voldoende**. Na het bestuderen van de documentatie en de gesprekken met het management van de opleiding heeft de commissie een duidelijk beeld van de doelstellingen en het profiel van de opleiding. De commissie kan zich vinden in de thematische profilering van de opleiding. Studenten kunnen zich verdiepen in één van de volgende thema's: 'Media, Visual and Material Culture', 'Global Connections' en 'Environment and Development' en 'Museumantropologie'. Het thematische profiel van de opleiding wordt ook door de studenten en alumni met wie de commissie gesproken heeft herkend. De commissie vindt het positief dat het veldonderzoek een belangrijke plaats inneemt in de opleiding.

De eindkwalificaties van de opleiding sluiten volgens de commissie aan op het eigen profiel, het domeinspecifiek referentiekader en de Dublin-descriptoren. Daarnaast geven de eindkwalificaties helder weer welke verschillen in verwachtingen er bestaan tussen studenten op bachelor- en masterniveau. Daarmee voldoet de opleiding aan de eisen die vanuit het vakgebied worden gesteld.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De commissie beoordeelt Standaard 2 als **voldoende**. De commissie concludeert dat het programma, het personeel en de opleidings specifieke voorzieningen het voor instromende studenten mogelijk maken om de eindkwalificaties te realiseren. Ook de masteropleiding kent, met de indeling in thema's, een logische opbouw. De thema's van de masteropleiding sluiten aan bij de thema's die in de bacheloropleiding onderscheiden worden. De commissie vindt dat de opleiding een juiste verhouding heeft gevonden tussen het cursorische onderwijs in het eerste semester en het meer onderzoeksgerichte deel in het tweede semester. De commissie is van mening dat de aansluiting van de opdrachten in het cursorische onderwijs op het onderzoeksdeel verbeterd kan worden. Door de opdrachten van de verschillende vakken direct te relateren aan (de voorbereidingen van) het veldonderzoek, worden studenten uitgedaagd zich al eerder in het onderzoeksonderwerp te verdiepen.

Het didactische concept van de opleiding blijft in de kritische reflectie onderbelicht. Op basis van de gevoerde gesprekken is de commissie van mening dat de opleiding bewust nadenkt over de in te zetten werkvormen. Het aantal contacturen is aan de lage kant. De instroom en het rendement zijn volgens de commissie voldoende. Ten aanzien van de masteropleiding merkt de commissie op dat de internationale instroom verhoogd kan worden. Het programma is studeerbaar, al vindt de commissie het eerste deel van de masteropleiding vrij intensief.

De commissie concludeert dat bij de opleiding sprake is van een goede staf bestaande uit voldoende gekwalificeerde en gemotiveerde docenten. De staf-studentratio is voldoende. De commissie vindt het positief dat bij de cursussen twee docenten betrokken zijn, die regelmatig overleggen over de inhoud en elkaars colleges bijwonen. De commissie is van mening dat de instelling vrij laat is met het invoeren van de BKO voor docenten.

De commissie constateert dat er vanuit de opleiding voldoende oog is voor de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving, waarbij docenten en studenten actief betrokken zijn. Daarnaast worden studenten adequaat begeleid en wordt de studievoortgang voldoende gevolgd.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt Standaard 3 als **voldoende**. De commissie concludeert dat de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en kan aantonen dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd. Het geheel aan toetsen is volgens de commissie voldoende gevarieerd en sluit aan op de inhoud van de opleidingen en het niveau van de studenten; gedurende de opleiding wordt steeds meer zelfstandigheid van studenten verwacht. Nagenoeg iedere cursus wordt met meer dan één toetsvorm afgerond. De beoordeling van de scripties vindt plaats door twee beoordelaars, aan de hand van een beoordelingsformulier. De commissie is van mening dat het beoordelingsformulier vrij laat geïntroduceerd is. De commissie vindt dat de examencommissie actiever bij de kwaliteit van toetsing betrokken kan zijn door periodiek toetsen, papers en scripties van beide opleidingen te beoordelen en te controleren. De commissie heeft waardering voor de mogelijkheid om de masteropleiding met verschillende soorten eindproducten af te ronden (scriptie, artikel, audiovisueel verslag), passend bij het gekozen thema.

Om het eindniveau van de studenten te bepalen heeft de commissie scripties ingezien. Op basis van deze scripties en de informatie die zij heeft ingezien tijdens de visitatie, stelt zij vast dat studenten de beoogde eindkwalificaties realiseren.

De commissie stelt vast dat de structurele contacten met alumni nog in de kinderschoenen staan. Ondanks dat de commissie van mening is dat dit door de opleidingen vrij laat is opgepakt, vindt zij het positief dat er recentelijk een medewerker communicatie is aangesteld die zich hierop gaat richten.

De commissie beoordeelt de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Bacheloropleiding Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie:

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

Masteropleiding Cultural Anthropology and Development Sociology:

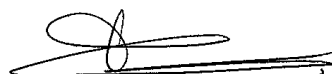
Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties	voldoende
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoende
Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	voldoende
Algemeen eindoordeel	voldoende

De voorzitter en de secretaris van de commissie verklaren hierbij dat alle leden van de commissie kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 12 december 2012

Prof. dr. André Droogers

Drs. Titia Busing

Behandeling van de standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting:

De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

1.1 Bevindingen

In deze standaard wordt allereerst inzicht gegeven in de bevindingen van de commissie ten aanzien van het profiel en de oriëntatie van de opleidingen (1.1.1). Vervolgens wordt ingegaan op het landelijk vastgestelde domeinspecifiek referentiekader (1.1.2) en de eindkwalificaties en het niveau waarop deze geformuleerd zijn (1.1.3).

1.1.1 Profiel en oriëntatie

Bacheloropleiding

De bacheloropleiding Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie heeft, volgens de kritische reflectie, als doel studenten relevante theoretische kennis en wetenschappelijke inzichten bij te brengen aangaande de complexe relatie tussen cultuur en ontwikkeling. Daarbij geldt als uitgangspunt dat cultuur en ontwikkeling niet los van elkaar gezien kunnen worden. De nadruk ligt op de verhouding en interactie van lokale, nationale en globale verschijnselen. Klassieke antropologische thema's zoals uitwisseling, verwantschap, classificatie en wereldbeeld komen zo in het licht te staan van ontwikkeling, moderniteit, consumentisme, media en migratie.

De opleiding heeft daarnaast als doel studenten de methodisch-technische vaardigheden bij te brengen die hen in staat stellen om onderzoek naar cultuur en ontwikkeling te beoordelen. In de opleiding wordt zowel aan kwalitatieve als aan kwantitatieve methoden aandacht besteed. Andere kenmerken zijn, volgens de kritische reflectie, de integratie van culturele antropologie en ontwikkelingsociologie en een thematische en regionale specialisatie. Daarbij richt de opleiding zich op de thema's 'Media and Culture', 'Global Connections' en 'Environment and Development' en de regio's Sub-Sahara Afrika en Zuidoost-Azië.

De opleiding heeft een wetenschappelijke oriëntatie, waarbij de relatie met onderzoek een belangrijke rol speelt. Alleen zo kunnen, volgens de kritische reflectie, de doelstellingen van de opleiding worden gerealiseerd. De kritische reflectie schrijft dat dit past bij het beleid van de universiteit om een *research intensive university* te zijn.

Afgestudeerden kunnen de verworven kennis, inzichten en vaardigheden in de globale verhoudingen tussen cultuur en ontwikkeling toepassen in dienstverlenende, adviserende, of onderzoekstechnische functies in particuliere organisaties en overheidsinstellingen, zowel in de eigen samenleving als daarbuiten.

De commissie heeft tijdens de visitatie stilgestaan bij de onderlinge verhouding tussen culturele antropologie en ontwikkelingsociologie en de uitwerking daarvan op het onderwijsprogramma. Het is de commissie daarbij duidelijk geworden dat de opleiding er naar streeft om deze twee onderdelen geïntegreerd aan te bieden. Daarbij staat het begrip

ontwikkelingsantropologie centraal en wordt bijvoorbeeld meer aandacht gegeven aan beleidsonderzoek in relatie tot ontwikkelingsantropologie. De opleiding heeft als ambitie om culturele antropologie en ontwikkelingsociologie volledig te integreren en er een discipline van te maken. Ook het aanbieden van zowel kwantitatieve als kwalitatieve methoden past binnen dit streven. Het onderscheid tussen westers en niet-westers speelt in de opleiding geen rol. De opleiding richt zich op de bestudering van culturele eigenheid en wereldwijde moderniserings- en globaliseringsprocessen. De opleiding kiest voor een thematische benadering van ontwikkelingsantropologie.

De commissie kan zich vinden in de profilering en heeft waardering voor de thematische benadering van de opleiding. Studenten krijgen een brede basis en kunnen zich van daaruit profileren op 'Media and Culture', 'Global Connections' en 'Environment and Development'. Daarnaast kunnen studenten zich specialiseren in een regio. De commissie kan zich tevens vinden in de wetenschappelijk georiënteerde doelstelling van de bacheloropleiding. De commissie stelt vast dat deze oriëntatie op heldere wijze is uitgewerkt in de kritische reflectie en het programma. De commissie heeft waardering voor de integratie van culturele antropologie en ontwikkelingsociologie, ook gezien de relevantie van een benadering die ontwikkelingsprocessen als culturele processen bestudeert. De commissie vertrouwt erop dat de eigenheid van beide disciplines overeind zal blijven, juist omdat die de grondstof is voor samenwerking. De commissie zou er niet voor zijn als de integratie leidt tot een vergaande synthese, bijvoorbeeld rond een nieuwe discipline ontwikkelingsantropologie.

Masteropleiding

De opleiding wil studenten leren etnografisch onderzoek te doen naar de relatie tussen cultuur en sociale verandering. De kritische reflectie stelt dat veldonderzoek in de afgelopen eeuw heeft laten zien dat modernisering en globalisering, ondanks de vele gelijkenissen, overal anders worden ervaren en door unieke combinaties van factoren worden bepaald. De opleiding leert studenten om 'Large Issues, Small Places' op betrouwbare en valide wijze te bestuderen. Dit betekent dat studenten dienen te beschikken over de kennis en vaardigheden om lokale denkkaders en praktijken valide weer te geven. De opleiding wil zich onderscheiden van andere opleidingen door het centraal stellen van theorie, geschiedenis en praktijk van etnografisch onderzoek. Daarbij gaat de opleiding uit van een ongedeeld veld van 'cultuur' en 'ontwikkeling'. Studenten worden geacht de onderzochte situaties en hun eigen positie daarin te begrijpen als een onderdeel van de etnografie van ontwikkeling en/of globalisering. Tot slot kunnen studenten zich op vier thema's specialiseren: 'Media, Visual and Material Culture', 'Global Connections' en 'Environment and Development' en 'Museumantropologie'. Daarnaast biedt de opleiding de track 'Visuele Etnografie' aan. Het eerste en het laatste thema worden alleen in Leiden aangeboden. Dat geldt ook voor de track 'Visuele Etnografie'. De opleiding leidt studenten op voor een academische loopbaan en voor private of overheidsorganisaties die in een internationaal veld opereren.

De commissie is van mening dat de masteropleiding een duidelijk profiel heeft, waarin de wetenschappelijke oriëntatie en specialisatie van studenten centraal staat. Ook het veldonderzoek speelt een belangrijke rol in het profiel. De commissie heeft, gezien de rol van de Leidse opleidingen in de geschiedenis van de Nederlandse antropologie, tijdens de visitatie met verschillende betrokkenen gesproken over wat in de kritische reflectie 'Leidse antropologie' genoemd wordt. Daarbij is duidelijk geworden dat deels lijnen uit het verleden worden doorgetrokken, deels ook nieuwe wegen zijn ingeslagen, zoals de aandacht voor visuele antropologie, materiële cultuur en de cultuur van de economie. De eigen identiteit blijkt ook uit de wijze waarop de samenhang tussen culturele antropologie en

ontwikkelingssociologie wordt ingevuld. Het belang van empirisch onderzoek daarbij is onveranderd gebleven.

1.1.2 Domeinspecifiek referentiekader

De instellingen die deelnemen aan de clustervisitatie Culturele Antropologie hebben gezamenlijk een domeinspecifiek referentiekader (hierna: het kader) opgesteld (zie Bijlage 2). Dit kader voorziet in een karakterisering van de Nederlandse opleidingen, een stand van zaken in het vakgebied en een globale omschrijving van de eindkwalificaties waarover afgestudeerden moeten beschikken.

Op basis van het kader concludeert de commissie dat alle bacheloropleidingen breed en algemeen georiënteerd zijn, terwijl de (veelal Engelstalige) masteropleidingen thematische, subdisciplinaire en regionale specialisaties bieden. Bij alle opleidingen wordt de disciplinaire toon gezet door de culturele (of sociale) antropologie en de ontwikkelingssociologie. De vergelijkende studie van culturen en samenlevingen staat daarbij vanouds centraal. De aandacht is in de loop van de tijd verschoven van de vergelijking van afzonderlijke culturen en samenlevingen, als basale eenheden, naar een focus op de gevolgen voor cultuur en samenleving van veranderingsprocessen, zoals modernisering, globalisering, migratie en transnationalisering. Waar vroeger het cultuurbegrip verstaan werd als alle kennis en vaardigheden die iemand nodig heeft om in de eigen cultuur mee te doen, gaat het nu veeleer om cultuur als het menselijk vermogen zich in de globale wereld te bewegen. Daarbij gaat de belangstelling uit naar homo- en heterogeniserende trends en naar identiteiten die zowel essentialistisch als dynamisch ingevuld worden. De nadruk ligt vaak op de betekenisverlenende mens, bestudeerd in contexten waarin macht doorgaans een belangrijke factor is. De veranderingsprocessen hebben de beoefening van het vak meer toegepast gemaakt, met name in de vorm van ontwikkelingssociologie.

De commissie stelt vast dat het perspectief, ondanks alle veranderingen in het vak en zijn object, holistisch is gebleven. Gedrag en verschijnselen worden in samenhang met contexten en processen bestudeerd. Er is aandacht voor de wisselwerking tussen sociale, politieke, economische, religieuze en historische aspecten, ook al zijn die alle weer aanleiding tot subdisciplines binnen het vak. Het vak is door de genoemde verschuivingen meer dan ooit interdisciplinair gericht, hetgeen met name in de specialisatie van een aantal MA-opleidingen zichtbaar wordt. Hoewel er een voorkeur is voor kleinschalig onderzoek, meestal gepaard aan kwalitatieve methoden, wordt het meso- en macro-perspectief ook in beschouwing genomen, zo nodig met gebruik van kwantitatieve methoden.

Onder invloed van onderzoeken onder alumni is er recent meer aandacht voor beroepsperspectieven en voor het afnemende veld. Hoewel de academische vorming voorop blijft staan, doet zich bij een aantal opleidingen recent de tendens voor dat studenten op een bepaalde werkkring worden voorbereid. Stages worden daarbij toegevoegd aan het onderwijsaanbod. Bij de opleidingen waar ontwikkelingssociologie centraal staat, was de toepassingsgerichtheid al langer aanwezig.

1.1.3 Eindkwalificaties en niveau

De eindkwalificaties van beide opleidingen zijn opgenomen in Bijlage 3. De commissie is nagegaan of de eindkwalificaties aansluiten op het profiel en de oriëntatie geschetst door de opleidingen, de Dublin-descriptoren en het domeinspecifiek referentiekader.

Bacheloropleiding

De eindkwalificaties hebben onder andere betrekking op kennis van en inzicht in de belangrijkste theorieën, stromingen en hoofdvragen binnen de culturele antropologie en ontwikkelingssociologie. Daarnaast is er aandacht voor kennis van en inzicht in kwalitatieve en kwantitatieve methoden van antropologisch en ontwikkelingssociologisch onderzoek. Van studenten wordt verwacht dat zij onderzoeksvragen, operationalisering en resultaten van onderzoek kunnen interpreteren. Studenten worden geacht een kritische en reflexieve houding te kunnen aannemen met betrekking tot de ethische en maatschappelijke context en ten aanzien van de consequenties daarvan voor de eigen rol als antropoloog.

Masteropleiding

De kritische reflectie stelt dat van afgestudeerden wordt verwacht dat zij de maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie van een bepaald onderwerp op een bepaalde plek kunnen inschatten. Daarnaast worden zij geacht te beschikken over de thematische en regionale kennis die vereist is voor de bestudering van de gekozen situaties. Zij dienen te kunnen anticiperen op de inhoudelijke en methodologische aard en effecten van de aanwezigheid van een onderzoeker in die situaties. Tot slot kunnen zij zich methodologisch en inhoudelijk aanpassen aan (veranderingen in) die concrete situaties en kunnen zij daarover rapporteren.

Op basis van de bestudeerde documentatie en de gevoerde gesprekken stelt de commissie vast dat de eindkwalificaties van beide opleidingen adequaat zijn geformuleerd en voldoen aan de eisen die aan een afgestudeerde op wetenschappelijk niveau gesteld mogen worden. De eindkwalificaties van beide opleidingen zijn gerelateerd aan de Dublin-descriptoren en in lijn met het domeinspecifiek referentiekader. Ook is het onderscheid tussen eindkwalificaties op bachelor- en masterniveau voldoende zichtbaar.

1.2 Overwegingen

Na het bestuderen van de documentatie en de gesprekken met het management van de opleiding heeft de commissie een duidelijk beeld van de doelstellingen en het profiel van beide opleidingen. De commissie kan zich vinden in de thematische profilering van beide opleidingen. Zowel in de bacheloropleiding als in de masteropleiding kunnen studenten zich specialiseren in een thema. In de bacheloropleiding ligt de nadruk op de thema's 'Media and Culture', 'Global Connections' en 'Environment and Development' en de regio's Sub-Sahara Afrika en Zuidoost-Azië. De masteropleiding kent dezelfde thema's, aangevuld met het thema 'Museumantropologie'. De bacheloropleiding profileert zich daarnaast door aandacht voor zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek. In de bacheloropleiding worden de begrippen culturele antropologie en ontwikkelingssociologie geïntegreerd, in de vorm van ontwikkelingsantropologie. De commissie heeft hier waardering voor, ook gezien de relevantie van een benadering die ontwikkelingsprocessen als culturele processen bestudeert. De commissie vertrouwt erop dat de eigenheid van beide disciplines overeind zal blijven, juist omdat die de grondstof is voor samenwerking. De commissie zou er niet voor zijn als de integratie leidt tot een vergaande synthese, bijvoorbeeld rond een nieuwe discipline ontwikkelingsantropologie. Het thematische profiel van beide opleidingen wordt ook door de studenten en alumni met wie de commissie gesproken heeft, herkend. De commissie vindt het positief dat in beide opleidingen het veldonderzoek een belangrijke plaats inneemt.

De eindkwalificaties van beide opleidingen sluiten volgens de commissie aan op het eigen profiel, het domeinspecifiek referentiekader en de Dublin-descriptoren. Daarnaast geven de eindkwalificaties helder weer welke verschillen in verwachtingen er bestaan tussen studenten op bachelor- en masterniveau. Daarmee voldoen de opleidingen aan de eisen die doorgaans met betrekking tot dit vakgebied worden gesteld.

1.3 Conclusie

Bacheloropleiding Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **voldoende**.

Masteropleiding Anthropology and Development Sociology: de commissie beoordeelt Standaard 1 als **voldoende**.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting:

De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

2.1 Bevindingen

Dit hoofdstuk over de onderwijsleeromgeving onderzoekt of de programma's, het personeel en de voorzieningen het mogelijk maken om de beoogde eindkwalificaties te realiseren. Onderwerpen die achtereenvolgens aan de orde komen zijn: de opbouw en samenhang van de programma's (2.1.1), didactische uitgangspunten (2.1.2), internationalisering (2.1.3), de relatie met de beroepspraktijk (2.1.4), instroom, studeerbaarheid en rendement (2.1.5), onderwijzend personeel (2.1.6), voorzieningen en studieondersteuning (2.1.7) en opleidingsspecifieke kwaliteitszorg (2.1.8).

2.1.1 Opbouw en samenhang van de programma's

De commissie heeft het curriculum van de bachelor- en de masteropleiding bestudeerd, waarbij zij is nagegaan of er sprake is van samenhang en een logische opbouw. Daarnaast heeft zij onderzocht of er in de programma's voldoende aandacht is voor wetenschappelijke vorming. De conclusies van de commissie zijn hieronder per opleiding samengevat. In Bijlage 4 wordt een overzicht van beide programma's gegeven.

2.1.1.1 Bacheloropleiding

De kritische reflectie stelt dat de bacheloropleiding in de eerste anderhalf jaar algemene disciplinaire vorming en academische vaardigheden biedt. In het tweede jaar vindt onder andere het binnenlands leeronderzoek plaats, waarbij de methodologische basiskennis en onderzoeksvaardigheden toegepast worden. Ook maken studenten in het tweede jaar een keuze voor een thema en een regio. In het derde jaar schrijven de studenten de bachelorscriptie en is het mogelijk om stage te lopen, een minor te volgen of naar het buitenland te gaan.

Basiskennis

In het eerste semester van het eerste jaar volgen studenten de cursussen *Cultuur en Vergelijking*, *Ontwikkelingssociologie* en *Sociale theorieën van Cultuur en Ontwikkeling*. Daarin maken zij kennis met disciplinair belangrijke concepten, hun historische context, en case studies waaruit de relevantie van die concepten blijkt. De werkgroepen in het eerste jaar worden begeleid door ouderejaarsstudenten, waarbij aan de hand van tentamenvoorbeelden de stof doorgenomen wordt. In het tweede semester wordt aandacht besteed aan vaardigheden en methoden en technieken. In het eerste semester van het tweede jaar vindt disciplinaire verdieping plaats in de verplichte basismodules *Gender*, *Religie*, *Politiek* en *Economie*. Deze domeinen spelen volgens de opleiding een belangrijke rol in elke manier waarop mensen cultureel vorm geven aan onderlinge verschillen, sociale relaties en ontwikkeling.

Thematische en regionale specialisatie

In het tweede semester van het tweede jaar kiezen studenten met een oriëntatiemodule (*Media and Culture*, *Global Connections of Environment and Development*), de richting waarin ze zich willen verdiepen in het derde jaar. Daarop aansluitend volgen studenten in het derde jaar vier themamodulen in het gekozen thema. Daarnaast wordt in het tweede semester van het tweede jaar een regiomodule verzorgd. Studenten kunnen kiezen uit de regio's Sub-Sahara

Afrika, Zuidoost-Azië en (in samenwerking met Geesteswetenschappen) Zuid-Azië. Het is voor studenten, in overleg met de examencommissie, ook mogelijk om regiocursussen elders te volgen. Het derde jaar bestaat naast de eerder genoemde themamodulen uit één vrij keuzevak en de bachelorscriptie.

Het is voor studenten ook mogelijk om het eerste semester van het derde jaar in te vullen met een stage (zie paragraaf 2.1.4), een minor of een naar eigen inzicht samen te stellen keuzepakket. Studenten kunnen dan niet de eerder geschetste thematische specialisatie volgen. Voor een minor en keuzevakken buiten de universiteit geldt dat de examencommissie toestemming dient te verlenen.

Wetenschappelijke vorming

De kritische reflectie stelt dat de methodische en vaardigheids cursussen in het tweede semester van het eerste jaar de basis zijn voor het binnenlands leeronderzoek in het tweede jaar. In het tweede semester van het eerste jaar volgen studenten de cursussen *Academische Vaardigheden 1 en 2*, *Methoden en technieken 1: onderzoeksvaardigheden* en *Methoden en technieken 2: statistiek/SPSS*. Bij het binnenlands leeronderzoek (BLO) in het tweede jaar doorlopen studenten de volledige empirische cyclus, van keuze van een onderwerp en de selectie van enkele daarvoor relevante theorieën en onderzoekstechnieken, via operationalisering en veldonderzoek tot en met de analyse van de gevonden data, en de eindrapportage. Ter ondersteuning van dit onderzoek volgen de studenten de cursus *M&T 2: onderzoeksvoorbereiding*. Als onderdeel van deze cursus schrijven studenten in groepjes van drie tot vijf studenten een onderzoeksopzet. Studenten kiezen binnen een breed thema (passend bij de onderzoeksexpertise van de begeleider) een onderwerp. Onderdeel van het leeronderzoek is een maand veldwerk in Drenthe in januari. Daarna volgen studenten de cursussen *BLO: analyse en rapportage* en *M&T 2: analysetechnieken*. In deze cursussen werken de studenten in de werkgroepen de collectief verzamelde gegevens uit en worden de gegevens geanalyseerd. Daarbij komen zowel kwalitatieve als kwantitatieve methoden aan de orde. Het BLO traject wordt afgesloten met een onderzoeksrapport waarin de geanalyseerde gegevens zijn verwerkt. Daarna volgt een conferentie waar de groepjes hun rapporten c.q. onderzoeksresultaten presenteren aan medestudenten, stafleden en andere geïnteresseerden.

Tot studiejaar 2010-2011 werd het BLO individueel begeleid. Vanwege de toenemende instroom en uit didactische en methodologische overwegingen is overgegaan tot groepsbegeleiding. De kritische reflectie stelt dat intensiteit van de begeleiding gewaarborgd blijft, dat studenten door samenwerking meer onderzoeksmateriaal kunnen verzamelen en dat studenten door *peer review* hun gezamenlijke inspanning leren beoordelen. Ook wordt in de kritische reflectie opgemerkt dat de verhouding tussen individuele en groepsbeoordeling in de nieuwe opzet nog niet is uitgekristalliseerd. Studenten hebben tijdens de visitatie aangegeven dat het cijfer voor 40% bepaald wordt door de individuele bijdrage. Daarbij wordt gekeken naar het logboek dat de studenten bijhouden en de individuele bijdrage aan het onderzoek en het rapport. Ondanks eerdere bedenkingen vinden de studenten het werken in groepjes een belangrijke meerwaarde voor het binnenlands leeronderzoek. Studenten houden elkaar scherp en zijn samen beter in staat de eerder geleerde kennis terug te halen en toe te passen. Studenten kiezen hun groepjes op basis van een onderwerp. Ook kunnen zij een andere plaats dan Drenthe kiezen. Studenten vinden het geen nadeel dat het leeronderzoek in Nederland wordt uitgevoerd. Tijdens het onderzoek leren ze samenwerken en contacten leggen en worden ze voldoende geconfronteerd met antropologische dilemma's. Ook de alumni met wie de commissie gesproken heeft, zijn positief over het binnenlands leeronderzoek.

De commissie heeft ook met het management gesproken over het BLO en met name de keuze om dat in Drenthe uit te voeren. De opleiding vat het begrip cultuur breed op en vindt ook dat ontwikkeling daarvan een onderdeel is. Antropologie richt zich op het bestuderen van verschillen tussen mensen en hoe mensen daarover nadenken. Etnografisch onderzoek speelt daarbij een belangrijke rol. De locatie speelt volgens de opleiding een minder grote rol. Ook in Drenthe (of andere plaatsen in Nederland) kunnen studenten volgens de opleiding een andere omgeving ervaren.

De opleiding wordt afgerond met de bachelorscriptie. Daarin laten studenten op basis van wetenschappelijke literatuur zien dat zij een bestaand onderzoek kunnen beoordelen. De keuze voor het onderwerp is vrij. Studenten krijgen door de scriptiecoördinator, op basis van het gekozen onderwerp, een individuele begeleider toegewezen. Met ingang van studiejaar 2011-2012 wordt de bachelorscriptie geschreven binnen het kader van een cursus. Daarmee wil de opleiding de begeleiding beter structureren, kwaliteit verhogen en studievertraging voorkomen.

De studenten met wie de commissie gesproken heeft, hebben bevestigd dat zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek in het programma aan bod komt. In het eerste jaar worden zij bekend gemaakt met de grondslagen van beide methoden. Daarbij worden de verschillende methoden ook met elkaar vergeleken. Ook bij het binnenlands leeronderzoek worden beide methoden toegepast. Daarnaast hebben studenten opgemerkt dat docenten hun eigen onderzoek en methodengebruik in de colleges betrekken.

Uit de gesprekken met de docenten is gebleken dat het M&T-onderwijs in de afgelopen jaren flink is veranderd. De opleiding heeft daarbij bijvoorbeeld expliciete keuzes gemaakt over de SPSS-onderdelen die wel en niet behandeld worden. Daarbij staan vragen centraal als 'hoe stel je een vraag?', 'wat voor onderzoeken kunnen uitgevoerd worden?' en 'welke keuzes kun je daarin maken?'. In het tweede jaar, tijdens het binnenlands leeronderzoek, passen studenten de geleerde vaardigheden toe, waarbij ze zich bewust worden van de (on)mogelijkheden van de verschillende onderzoeksmethoden.

2.1.1.2 Masteropleiding

Het eenjarige Engelstalige programma omvat twee semesters en kent twee instroommomenten (september en februari). Studenten volgen inhoudelijk hetzelfde programma, de volgorde van de cursussen en onderdelen verschilt echter. De meeste studenten starten in september met het programma.

Cursorische deel

Alle studenten volgen de cursus *Large Issues, Small Places*. In deze cursus wordt aandacht besteed aan het combineren van theoretische inzichten aan de hand van een concrete etnografische casus. De cursus gaat in op de geschiedenis van de doelen en de positie van de etnografische onderzoeker (onder andere het *writing culture* debat). Ook komen het onderzoeksvoorstel en de bespreking van wetenschapstheoretische en methodologische knelpunten aan de hand van een monografie (met nadruk op de extended case study, participerende observatie, taalcompetentie, reflexiviteit en ethiek) aan de orde.

Specialisatie

Studenten kunnen zich tijdens de opleiding specialiseren in vier thema's (of varianten) en één track. Binnen deze thema's volgen ze twee vakken van elk 5 EC (zie ook Bijlage 4 voor een overzicht van de verschillende programma's). De thema's (tracks) zijn:

- **Media and Material Culture:** dit omvat de productie van visuele en materiele cultuur en haar sociale effecten.
- **Global Connections:** gericht op de etnografie van globale economische en politieke verhoudingen. Vanaf studiejaar 2012-2013 zal dit thema meer gericht zijn op economische antropologie.
- **Environment and Development:** gericht op de complexe relatie tussen samenlevingen en de fysieke wereld, met speciale nadruk op resource extraction, inheemse volkeren, en duurzaamheid in ontwikkeling.
- **Museum Anthropology:** dit is een driejarige pilot in samenwerking met het Museum Volkenkunde, het Rijksmuseum voor Oudheden en de Faculteit der Archeologie, die onderdeel is van de specialisatie 'Media and Material Culture'. Deze studenten volgen alleen de eerste van de twee cursussen van dit thema. Daarnaast volgen zij een theoretische inleiding museumantropologie. Het onderzoeksvoorstel is in dit geval gericht op een onderzoek als onderdeel van een museumstage in de maand januari.
- **Visual Ethnography as Method:** bij deze track krijgen studenten de mogelijkheid om audiovisuele middelen in te zetten als onderzoeksinstrument en als vorm van rapportage. Studenten studeren af op een combinatie van een audiovisuele productie en een geschreven tekst. Deze variant is ook gestart als pilot en in studiejaar 2011-2012 geformaliseerd. Studenten volgen naast de cursus *Doing Ethnography* en het *Writing Seminar* twee cursussen gericht op visueel etnografisch onderzoek (*VE: Fieldwork Preparation* en *VE: Analysis and Editing*). Door deze extra methodologische cursussen is het veldwerk beperkt tot twee maanden. Studenten combineren deze variant met een van de eerste drie varianten en volgen dan een van de twee thematische cursussen. De kritische reflectie stelt dat deze studenten verplicht worden hun onderzoek te doen op een plek waar taal- en cultuurverschillen en onbekendheid met de plaatselijke situatie een niet al te tijdrovende rol spelen. Ook vraagt de technische complexiteit veel intensieve begeleiding. De meeste studenten van deze variant blijven daarom in Nederland voor het onderzoek.

De laatste twee thema's (of varianten) kunnen alleen gevolgd worden door studenten die in september instromen.

Etnografisch onderzoeksproject

Bij aanvang van de opleiding doen studenten een voorstel voor een onderwerp en de regio van hun individuele onderzoeksproject. In overleg met de mastercoördinator wordt bepaald of dit voorstel haalbaar, uitvoerbaar en veilig is. Het onderwerp en de regio dienen binnen een maand te worden vastgesteld om, zo stelt de kritische reflectie, een goede voorbereiding mogelijk te maken. Studenten worden begeleid door gepromoveerde docenten. Studenten leveren uiterlijk in december of maart (afhankelijk van het instroommoment) hun onderzoeksvoorstel in. Daarin is de onderzoeksvraag geoperationaliseerd en wordt onder andere ingegaan op de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie en de methodologische en ethische overwegingen. Studenten mogen pas vertrekken als het onderzoeksvoorstel is goedgekeurd. De opleiding biedt collectieve onderzoeksmogelijkheden in de Filipijnen, Indonesië, Mali en Gambia. Studenten kunnen daar gebruik maken van bestaande lokale contacten van de opleiding en de aanwezigheid van begeleiders om het onderzoeksproject op te starten. Het is ook mogelijk het onderzoeksproject in Nederland uit te voeren. Daarbij geldt als eis dat studenten fulltime aan het project werken. In de cursus *Doing Ethnography* worden studenten begeleid bij de keuze van het onderwerp, de regio, de methoden en het opstellen van het onderzoeksvoorstel.

Het veldonderzoek duurt drie maanden. Na terugkeer schrijven studenten de masterscriptie. In de scriptie analyseren studenten de zelf verzamelde data in relatie tot relevante

wetenschappelijke literatuur. Ter ondersteuning bij het schrijven van de scriptie volgen de studenten het *Writing Seminar*. Daarin maken studenten verschillende opdrachten waarmee zij het gevonden materiaal verwerken en een schrijfplan opzetten. Deze cursus wordt afgerond met een seminar waarbij studenten de belangrijkste resultaten van hun onderzoek presenteren. De opleiding wil met deze cursus studenten ondersteunen bij de moeilijke overgang van veldwerk naar het schrijven van een rapportage.

De commissie heeft met masterstudenten gesproken over het programma. Zij hebben toen opgemerkt dat de opdrachten in het cursorische deel niet altijd aansluiten bij het onderzoek dat ze aan het voorbereiden zijn. Masterstudenten waarderen de aandacht voor schrijfvaardigheden in het programma. Zij hebben aangegeven dat ze in het onderzoek behoorlijk vrij worden gelaten. Het is echter wel belangrijk dat het een etnografisch onderzoek is. Zij hebben bevestigd dat ze vroeg in het programma starten met het formuleren van een onderzoeksvoorstel. De studenten zijn tevreden over de begeleiding die ze daarbij ontvangen. De alumni met wie de commissie gesproken heeft, zijn net als de studenten positief over de aandacht voor schrijfvaardigheden in het programma. Zij hebben opgemerkt dat het leren schrijven van korte en bondige nota's een belangrijke vaardigheid in het werkveld is. Tijdens de masteropleiding worden ze daarop voorbereid middels het schrijven van wekelijkse papers en essays.

2.1.1.3 Eindkwalificaties

De commissie is ook nagegaan of en op welke wijze de door de opleidingen geformuleerde eindkwalificaties vertaald worden in het curriculum. In de kritische reflecties wordt de relatie tussen de eindkwalificaties en de leerdoelen van de verschillende onderdelen van de programma's beschreven. Daarnaast heeft de commissie tijdens de visitatie inzicht gehad in de beschrijving, het studiemateriaal en de toetsen van verschillende cursussen. Zij stelt vast dat de inhoud en het niveau van de cursussen adequaat is en waarborgt dat de geformuleerde eindkwalificaties aan bod komen in de programma's. Uit de heldere opbouw blijkt dat in beide programma's voldoende aandacht is voor de eindkwalificaties.

2.1.1.4 Oordeel van de commissie

Na bestudering van de bachelor- en masterprogramma's concludeert de commissie dat er sprake is van logisch opgebouwde en samenhangende curricula, waarin voldoende aandacht is voor de wetenschappelijke vorming van studenten. De commissie vindt het positief dat zowel kwalitatieve als kwantitatieve methoden aan bod komen. Daarnaast waardeert de commissie de aandacht voor schrijfvaardigheden in beide opleidingen.

Beide opleidingen kennen, met de indeling in thema's, een logische opbouw. De thema's van de masteropleiding sluiten aan bij de thema's die in de bacheloropleiding onderscheiden worden. Ondanks dat de commissie het positief vindt dat bachelorstudenten tijdens het binnenlands leeronderzoek de hele empirische cyclus doorlopen, vindt de commissie het jammer dat het onderzoek in Nederland wordt uitgevoerd. De commissie is van mening dat een onderdompeling in een andere cultuur, waarbij ook de taal anders is, zeer waardevol is voor een cultureel antropoloog.

De commissie vindt dat in de masteropleiding een juiste verhouding is gevonden tussen het cursorische onderwijs in het eerste semester en het meer onderzoeksgericte deel in het tweede semester. De commissie is van mening dat de aansluiting van de opdrachten in het cursorische onderwijs op het onderzoeksdeel verbeterd kan worden. Door de opdrachten van de verschillende vakken direct te relateren aan (de voorbereidingen van) het veldonderzoek, worden studenten uitgedaagd zich al eerder in het onderzoeksonderwerp te verdiepen.

2.1.2 Didactische uitgangspunten

De commissie is nagegaan vanuit welke didactische visie het onderwijs verzorgd wordt en of de beschikbare voorzieningen hiervoor toereikend zijn.

De kritische reflectie stelt dat de hoorcolleges van de meer algemene cursussen in het eerste en tweede bachelorjaar relatief grote aantallen studenten (80 tot 100) omvatten. Daarnaast worden kleinschalige werkgroepen georganiseerd. De cursussen op het gebied van vaardigheden kennen eveneens hoorcolleges en kleinschalige werkgroepen (van 15 studenten). De cursussen gericht op de regionale en thematische specialisatie in het tweede en derde jaar hebben een gemiddelde omvang van 25 tot 35 studenten.

In de masteropleiding staat, volgens de kritische reflectie, de meester-gezelrelatie centraal. Studenten toetsen hun gebruik en herijking van kennis, vaardigheden en attitudes in het etnografisch leeronderzoek steeds aan de ervaring van een gepromoveerde onderzoeker. Dit vereist veel discipline van zowel de student als de begeleider. Middels het vroegtijdig signaleren van knelpunten van etnografisch onderzoek, het werken met heldere opdrachten met strakke deadlines en de strenge begeleiding bij de keuze van het onderwerp en de regio wil de opleiding deze discipline waarborgen. De cursus *Large Issues, Small Places* wordt gemiddeld voor 30 tot 40 studenten verzorgd. De thematische keuzecursussen kennen groepen van 10 tot 20 studenten. De masteropleiding maakt gebruik van hoorcolleges, werkgroepen en practica.

Contacturen

De bacheloropleiding omvat in het eerste jaar gemiddeld 10,5 contacturen per week. In het tweede jaar is dat 9,7 contacturen per week. De kritische reflectie merkt op dat dit per student kan verschillen, afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden. Daarnaast voeren de studenten in het tweede jaar drie weken veldonderzoek uit. Vanwege de keuzevrijheid in het derde jaar is het aantal contacturen in het derde jaar verschillend per student.

In de masteropleiding hebben studenten (door de keuzes die ze maken) niet hetzelfde aantal contacturen. Gemiddeld genomen omvat de masteropleiding 98 uur hoorcollege, 90 uur werkgroepbijeenkomsten en 8 uur practicum. Dit betekent gemiddeld 10 contacturen per collegeweek. Daarnaast vindt er gedurende de gehele opleiding individueel contact plaats tussen de student en de scriptiebegeleider.

De commissie constateert dat beide opleidingen in de kritische reflectie geen geëxpliciteerd didactisch concept hanteren. Op basis van de gevoerde gesprekken is de commissie echter van mening dat beide opleidingen daarin wel degelijk expliciete keuzes maken, die passen bij het profiel van de opleiding. Beide opleidingen maken gebruik van adequate werkvormen waarbij vooral in de kleinschalige werkgroepen interactie plaats vindt. De commissie vindt het aantal contacturen aan de lage kant.

2.1.3 Internationalisering

Volgens het domeinspecifiek referentiekader dat de Nederlandse antropologie-opleidingen voorafgaand aan de visitatie gezamenlijk opstelden, richten culturele antropologie en ontwikkelings sociologie zich bij uitstek op de globale reikwijdte van de in de discipline(s) verworven kennis en vaardigheden. Internationalisering – in de vorm van het bevorderen van staf- en studentmobiliteit, het samenstellen van een internationaal georiënteerd lesprogramma en het aanleren van interculturele vaardigheden – staat daarmee automatisch hoog op de agenda van opleidingsbesturen.

De commissie is nagegaan in hoeverre er in de curricula aandacht is voor internationalisering. In de kritische reflectie wordt aangegeven dat bachelorstudenten in het derde jaar ook een buitenlandse stage kunnen volgen of in het buitenland kunnen studeren. Daarnaast worden de vakken in het derde jaar in het Engels verzorgd om studenten voor te bereiden op de Engelstalige masteropleiding. In de Engelstalige masteropleiding voeren de studenten in het algemeen internationaal veldonderzoek uit.

Tijdens de visitatie heeft de commissie met het management gesproken over internationalisering. Toen is de commissie uitgelegd dat bachelorstudenten weinig gebruik maken van de uitwisselingsprogramma's met buitenlandse universiteiten omdat ze liever stage lopen in het buitenland. Ook is opgemerkt dat studenten die door willen stromen naar de eigen masteropleiding, in de bachelorperiode minder vaak naar het buitenland gaan omdat ze weten dat ze in de masteropleiding hun veldonderzoek in het buitenland gaan uitvoeren.

De commissie vindt het positief dat de structuur van de bacheloropleiding het mogelijk maakt voor studenten om in het buitenland te studeren of stage te lopen. De commissie begrijpt dat studenten vanwege het (internationale) veldwerk in de masteropleiding minder geneigd zijn om ook in de bacheloropleiding naar het buitenland te gaan. Desondanks raadt de commissie de opleiding aan dit te blijven stimuleren. De onderdompeling in een andere cultuur is naar de mening van de commissie een zeer essentiële ervaring voor een cultureel antropoloog.

Het is de commissie opgevallen dat de instroom van internationale studenten in de masteropleiding wisselend is. In studiejaar 2011-2012 kende de masteropleiding een instroom van zeven internationale studenten. De commissie is van mening dat dit aantal verhoogd zou kunnen worden.

2.1.4 Voorbereiding op de arbeidsmarkt

Bachelorstudenten kunnen het eerste semester van het derde jaar invullen met een stage van 20 EC. Dat betekent dat zij dan de vrije keuzemodule en één thematische module niet volgen. De kritische reflectie stelt dat stages alleen worden goedgekeurd als ze een onderzoekscomponent bevatten, waarbij studenten gebruik maken van de ervaringen die ze gedurende het BLO hebben opgedaan. Studenten kunnen de contacten van de stafleden benutten voor het vinden van een stage. Volgens de kritische reflectie kiezen studenten vaak voor een stage in het buitenland. Ook wordt opgemerkt dat stages veelal tot vertraging leiden.

Uit de bestudeerde documentatie blijkt dat het aantal studenten dat stage loopt in de loop der tijd is afgenomen. In studiejaar 2006-2007 liep 31% van de studenten stage, in studiejaar 2009-2010 en 2010-2011 was dat respectievelijk 2% en 12%. De opleiding verklaart dit door te wijzen op de aanscherping, met ingang van studiejaar 2009-2010, van de criteria waaraan stages moeten voldoen. Stages sloten niet altijd aan bij de inhoud van de opleiding. De opleiding wil in de komende jaren door middel van het aanstellen van een stagecoördinator stages stimuleren. De stagecoördinator wordt verantwoordelijk voor het realiseren van stageplaatsen bij relevante organisaties en bedrijven.

De kritische reflecties verwijzen naar diverse onderzoeken waaruit blijkt dat bachelor- en masterstudenten niet geheel tevreden zijn over de voorbereiding op de arbeidsmarkt in beide programma's. Zowel in de Nationale Studentenenquête van 2010 als in de jaarlijkse ICLON-evaluaties scoren de opleidingen laag op dit onderdeel. In de kritische reflecties wordt ook opgemerkt dat de opleidingen uitgebreid aandacht besteden aan de contacten met het werkveld. Daarnaast werkt de masteropleiding sinds studiejaar 2011-2012 op dit gebied samen met het facultaire instituut voor loopbaanoriëntatie. Ook is in 2012 een Raad van Advies

ingericht (bestaande uit vertegenwoordigers van ministeries, journalistiek en ontwikkelingsorganisaties) die de opleidingen gaat adviseren over de aansluiting op de arbeidsmarkt.

Tijdens de visitatie heeft de commissie met studenten gesproken over de voorbereiding op de arbeidsmarkt. Zowel bachelor- als masterstudenten hebben aangegeven dat zij zich door de eigen specialisatie en de nadruk op schrijfvaardigheden in beide programma's voldoende voorbereid voelen op de arbeidsmarkt. Masterstudenten hebben opgemerkt dat dit onderwerp veelvuldig aan bod komt tussen studenten onderling en in de gesprekken met docenten. Daarbij leggen docenten de nadruk op de vaardigheden waarover de studenten beschikken en wordt beklemtoond dat studenten zichzelf moeten verkopen. Bachelorstudenten hebben aangegeven dat vooral in het laatste jaar aandacht voor loopbaanoriëntatie bestaat. Daarnaast worden er diverse activiteiten georganiseerd, ook door de studievereniging. In het eerste jaar hebben studenten gastcolleges gevolgd van antropologen die op verschillende plekken werkzaam zijn. Dat vonden de studenten zeer waardevol. Ook zijn de studenten met wie de commissie gesproken heeft zich bewust van de mogelijkheden om stage te lopen. Zij maken daarvan echter geen gebruik. Studenten hebben opgemerkt dat zij in feite een keuze maken uit een stage, een minor of studie in het buitenland.

De commissie heeft waardering voor de genomen initiatieven om studenten voor te bereiden op de arbeidsmarkt, al vindt zij wel dat deze maatregelen eerder genomen hadden kunnen worden. Zij verwelkomt de stagemogelijkheid in het bachelorprogramma. Daarnaast constateert de commissie dat in beide programma's impliciete aandacht is voor de arbeidsmarkt. Doordat studenten zich kunnen specialiseren, ontwikkelen ze een eigen profiel waarmee ze zich op de arbeidsmarkt kunnen voorbereiden. De commissie adviseert een vak gericht op de oriëntatie op de arbeidsmarkt op te nemen in het bachelorprogramma. Daarmee kan de impliciete aandacht voor dit onderwerp meer expliciet worden gemaakt en krijgen alle studenten een realistisch beeld van de beroepspraktijk.

2.1.5 Instroom, studeerbaarheid en rendementen

De kwantitatieve gegevens met betrekking tot instroom, studeerbaarheid en rendementen zijn opgenomen in Bijlage 5.

Instroom

De commissie heeft gezien dat beide opleidingen voldoende instroom hebben. Tot de bacheloropleiding worden studenten met een vwo-diploma toegelaten, waarbij alle profielen toegang geven. De bacheloropleiding kent in studiejaar 2010-2011 een instroom van 102 studenten. Met uitzondering van de studiejaren 2006-2007 en 2007-2008 (met respectievelijk een instroom van 76 en 68 studenten) kent de opleiding vanaf 2004-2005 een instroom van rond de honderd studenten per jaar. Studenten die al een wo- of hbo-bachelor- of masterdiploma hebben, komen in aanmerking voor vrijstelling van de minor- of keuzeruimte van 30 EC in het derde jaar. Ze kunnen daarvoor een verzoek indienen bij de examencommissie.

De instroom in de masteropleiding is in de afgelopen jaren gegroeid en omvatte in studiejaar 2009-2010 39 studenten (waarvan 4 in de februari-instroom). Het merendeel van de studenten is afkomstig uit de eigen bacheloropleiding. De masteropleiding is toegankelijk voor studenten met een afgeronde bacheloropleiding op het gebied van culturele antropologie en ontwikkelingssociologie. Studenten met een andere bacheloropleiding dienen eerst het pre-masterprogramma te volgen. De opleiding kent geen pre-masterprogramma voor hbo-studenten. Zij dienen eerst een bacheloropleiding op het gebied van culturele antropologie te volgen.

Zoals eerder opgemerkt, kent de masteropleiding (net als de andere Leidse masteropleidingen) twee instroommomenten. Uit de kritische reflectie blijkt dat de opleiding in eerste instantie niet enthousiast was over het invoeren van een tweede instroommoment. De kritische reflectie benoemt verschillende voor- en nadelen van beide instroommomenten. De februari-instroom heeft bijvoorbeeld als nadeel dat de voorbereiding op het onderzoek korter is, waardoor er minder mogelijkheid is om literatuur (zoals in het curriculaire gedeelte aangeboden) in de voorbereiding op te nemen. Voordelen van de februari-instroom zijn volgens de kritische reflectie de kleine omvang en het feit dat de zomerperiode benut wordt voor het verwerken van het onderzoeksmateriaal. De september-instroom heeft als nadeel dat de rapportage (inclusief de analyse van het verzamelde materiaal) plaatsvindt onder grotere tijdsdruk.

Studeerbaarheid

De commissie stelt op basis van de documentatie die zij heeft ingezien en de gesprekken die zij heeft gevoerd met studenten, docenten en alumni, vast dat de studeerbaarheid van de opleidingen voldoende is.

Het Leidse academische jaar is opgedeeld in twee semesters, met aan het einde een collegevrije periode van 4 weken. Het academisch jaar omvat daarmee effectief 28 collegeweken. De collegevrije perioden worden voor studenten ingevuld met bijvoorbeeld het binnenlands leeronderzoek, het veldwerk voor de masterscriptie of het schrijven van de bachelor- of masterscriptie.

In het bachelorprogramma kunnen de onderdelen van het tweede en derde jaar worden omgewisseld. Studenten die bijvoorbeeld niet voldoen aan de eisen voor deelname aan het binnenlands leeronderzoek in het tweede jaar kunnen in plaats daarvan de keuzevakken van het derde jaar volgen. Dat voorkomt studievertraging. De bacheloropleiding kent een bindend studieadvies (BSA) van 40 EC. Studenten krijgen in het eerste jaar drie studieadviezen: aan het einde van het eerste semester, een voortgangsadvies in de periode april-juni en het bindende eindadvies in augustus. In studiejaar 2013-2014 wordt de BSA-norm verhoogd naar 45 EC en wordt bovendien een BSA-norm van 45 EC voor het tweede jaar ingevoerd.

De kritische reflectie stelt dat de grootste uitdaging van de masteropleiding is om studenten voor te bereiden op het zelfstandig uitvoeren van onderzoek in de beperkte tijd die daarvoor staat. De opleiding wil dit bereiken door studenten zowel individueel als collectief te begeleiden. De collectieve begeleiding vindt plaats in de cursussen *Doing Ethnography* en het *Writing Seminar*.

De bachelorstudenten met wie de commissie gesproken heeft, zijn tevreden over de studielast van het programma. Zij studeren gemiddeld tussen de 30 en 35 uur per week. Masterstudenten hebben tijdens de visitatie opgemerkt dat het programma vrij intensief is. De eerste drie maanden van de opleiding, waarin studenten een onderzoeksvorstel schrijven en de cursussen volgen, wordt als zeer intensief maar ook als waardevol ervaren. Tijdens deze periode wordt een groepsdynamiek gecreëerd, waar studenten na terugkeer van het veldwerk veel aan hebben. Studenten hebben met docenten gesproken over de intensiteit van het eerste deel en mogelijke verbeterpunten. Ondanks dat zij zich gehoord voelen op dat punt, hebben ze geen beeld van de verbeteringen die op dit gebied zijn doorgevoerd.

Rendementen

De kritische reflectie schrijft dat de selecterende werking van het eerste bachelorjaar toeneemt. De selectiviteit van het eerste jaar was in studiejaar 2007-2008 87%. De commissie stelt vast dat de rendementen van de bacheloropleiding aan de lage kant zijn. Voor de lichte

van het studiejaar 2007-2008 was het bachelorrendement na drie jaar 26%. Voor die van het studiejaar 2006-2007 was het rendement na vier jaar 54%. De kritische reflectie verklaart de vertraging door erop te wijzen dat studenten extra vakken volgen of stages lopen die langer duren dan de norm. Daarnaast heeft het management opgemerkt dat door de herziening van het BLO en de scriptie, meer studenten deze onderdelen binnen een jaar hebben afgerond. Het management verwacht dat als gevolg daarvan, ook het rendement zal toenemen.

De masteropleiding kent een hoger rendement. Gemiddeld 80% van de instromende studenten rondt de opleiding binnen twee jaar af. Het rendement na een jaar was in studiejaar 2007-2008 58%, na twee jaar was het rendement 87%.

Tijdens de visitatie heeft de commissie met verschillende gesprekspartners gesproken over de rendementen van de opleidingen. Ten aanzien van de masteropleiding is opgemerkt dat vertraging vooral optreedt bij het schrijven van de masterscriptie, maar dat daarin ook een kentering te zien is. Studenten zijn zich meer bewust van de deadlines. Zij worden in het *Writing Seminar* gestimuleerd flink door te werken. Studenten die om aanwijsbare redenen later met het veldonderzoek beginnen, kunnen het *Writing Seminar* volgen met de studenten van de februari-instroom. Ook bij de bacheloropleiding leidt de scriptie veelal tot vertraging. Door de scriptie in de vorm van een cursus aan te bieden wordt studenten ondersteuning geboden bij het nadenken over een onderwerp en het vinden van literatuur. Daarnaast ontstaat vertraging in de bacheloropleiding doordat studenten er bewust voor kiezen extra onderdelen te volgen (bijvoorbeeld niet alleen een minor maar ook een stage of een verblijf in het buitenland).

De commissie vindt het rendement van de bacheloropleiding aan de lage kant en raadt de opleiding aan dit te verbeteren. Ze deelt de verwachting van het management dat de wijzigingen in het BLO en de scriptie kunnen bijdragen aan een verbetering van het rendement. Het rendement van de masteropleiding is naar de mening van de commissie voldoende.

2.1.6 Onderwijspersoneel

Kwantiteit onderwijspersoneel

Bij beide opleidingen zijn in totaal 27 docenten betrokken met een omvang van 11 fte, waarvan 1,96 fte in tijdelijke dienst. De staf-studentratio van de bacheloropleiding (studiejaar 2011-2012) is 1:32. De masteropleiding kende in 2011-2012 een staf-studentratio van 1:19. De commissie vindt deze ratio's acceptabel. Zij constateert met instemming dat de ratio's sinds de vorige visitatie flink zijn gedaald. De kritische reflectie verklaart deze daling door de vervanging van relatief dure senior stafleden door jong gepromoveerden.

Kwaliteit onderwijspersoneel

De opleidingen hanteren als uitgangspunten dat iedere wetenschappelijke medewerker gepromoveerd is, een bijdrage levert aan het onderwijs en actief is in onderzoek. De onderwijsbijdrage is afhankelijk van de aard van de aanstelling. Van hoogleraren, ud's en uhd's wordt verwacht dat zij 79% van hun tijd aan onderwijs besteden, voor promovendi is dat 10%. Niet-gepromoveerde docenten (3,4 fte) worden daar ingezet waar behoefte is aan hun specifieke expertise. De collegevrije perioden aan het eind van elk semester kunnen door de stafleden benut worden voor onderzoek.

De kritische reflectie merkt op dat in de afgelopen periode een groot aantal medewerkers met pensioen is gegaan of vervroegd is uitgetreden en dat nieuwe medewerkers zijn aangesteld.

Het aantal hoogleraren en uhd's is daarbij afgenomen, de onderwijscapaciteit is gelijk gebleven. Docenten die onderzoeksprojecten binnenhalen, worden in hun onderwijs vervangen door tijdelijke docenten. De werkgroepen in het eerste jaar worden begeleid door gevorderde studenten. De opleiding heeft de selectie van deze studenten aangescherpt door (met ingang van studiejaar 2010-2011) alleen afgestudeerde masterstudenten te selecteren, die op weg zijn naar een promotie. Deze afgestudeerde studenten krijgen een didactische training.

De kritische reflectie meldt dat per 1 januari 2012 vijf medewerkers van CA-OS het BKO-certificaat hebben behaald en vier medewerkers bezig zijn met het samenstellen van een BKO-dossier. Tijdens de visitatie bleek dat alle docenten voor het einde van het jaar dienen aan te tonen dat zij over de eisen van het BKO beschikken. De jaarlijkse resultaat- en ontwikkelingsgesprekken worden gebruikt om de evaluatieresultaten van docenten te bespreken en afspraken te maken over de professionele en persoonlijke ontwikkeling.

De studenten met wie de commissie gesproken heeft, zijn over het algemeen tevreden over (de toegankelijkheid van) hun docenten. Ook vinden de bachelorstudenten het prettig om door ouderejaarsstudenten begeleid te worden. Zeker in het eerste jaar vinden de studenten dat laagdrempelig en ze krijgen daardoor een beeld van de kennis en vaardigheden die ze over een aantal jaren zullen hebben.

Tijdens de visitatie bleek dat veel cursussen verzorgd worden door twee docenten. Docenten hebben aangegeven dat te waarderen; zo ontstaat er ruimte voor overleg over de invulling van de cursus, waarbij de docenten hun eigen onderwerp hebben. Volgens docenten maakt dit ook het probleem van vervanging bij het binnenhalen van onderzoek minder groot. Doordat docenten op de hoogte zijn van elkaars bijdrage aan een cursus, kunnen ze elkaars werk gemakkelijker overnemen en nieuwe docenten snel inwerken. Ook is opgemerkt dat docenten altijd voor 20% betrokken blijven bij het onderwijs en zich dus niet volledig kunnen uitkopen uit het onderwijs.

Op basis van de kritische reflectie en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat er sprake is van bevoegen en bevoegd personeel met de juiste expertise en het juiste niveau. Dit wordt bevestigd door de evaluaties die de commissie heeft ingezien. De commissie waardeert de inzet van twee docenten per cursus en de betrokkenheid van afgestudeerde masterstudenten als studentassistent bij de eerstejaars werkgroepen.

2.1.7 Voorzieningen en studieondersteuning

Op basis van de documentatie die zij heeft ontvangen en de gesprekken die zij heeft gevoerd met verschillende gremia, stelt de commissie vast dat er bij beide opleidingen sprake is van adequate voorzieningen en studieondersteuning.

De bacheloropleiding kent het tutoraat en het mentoraat. Het tutoraat heeft als doel studenten inzicht te bieden in de samenhang tussen de verschillende vakken en studenten te ondersteunen bij de aanpak en organisatie van de studie. Studenten krijgen in het eerste college van het eerste jaar informatie over de faciliteiten (bijvoorbeeld Blackboard, gebruik van wetenschappelijke literatuur). In de tweede maand krijgen studenten tijdens twee tutoraatbijeenkomsten informatie over onder andere gedrags- en communicatiecodes, inschrijving, het afleggen van tentamens, bindend studieadvies en manieren om effectief tijd in te delen en te studeren. In het tweede semester volgen de studenten de cursussen op het gebied van academische vaardigheden. Deze gaan in op academisch lezen en schrijven. De werkgroepen (van 15 tot 20 studenten) worden begeleid door docent-tutores. Tot slot zijn de docent-tutores en studieadviseur altijd beschikbaar voor advies en hulp aan eerstejaars.

Studievereniging Itiwana organiseert het mentoraat. Het mentoraat heeft als doelstelling ouderejaarsstudenten nieuwe studenten de weg te laten wijzen in het studentenleven. Onderdelen van het mentoraat zijn het verwelkomen van nieuwe studenten tijdens de faculteitendag in augustus en de introductiedag in september, en het eerstejaarsweekend.

In het tweede jaar van de bacheloropleiding vinden twee voorlichtingsbijeenkomsten plaats, over de invulling van de vrije keuzeruimte en over de mogelijkheden voor studie in het buitenland. Vanaf studiejaar 2012-2013 wordt van studenten verwacht dat zij een studieplan opstellen voor de invulling van het tweede en derde jaar.

In de masteropleiding worden studenten individueel en in groepjes begeleid. Zoals eerder aangegeven krijgen studenten vrij snel in de opleiding een individueel begeleider toegewezen. Daarnaast werken zij in verschillende cursussen aan de voorbereiding en uitwerking van het veldonderzoek. Masterstudenten kunnen ook een beroep doen op de studieadviseur.

De commissie is, op basis van de documentatie en de gesprekken, van mening dat de begeleiding en de controle op de studievoortgang adequaat zijn. Ook wordt rekening gehouden met studenten die naast hun studie nog meer uitdaging zoeken. Voor excellente bachelorstudenten is er een universitair honoursprogramma. Studenten kunnen kiezen uit een multi- of interdisciplinair honourstraject.

2.1.8 Kwaliteitszorg

De commissie is nagegaan in hoeverre studenten en docenten betrokken en gehoord worden bij het evalueren en verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs. De kritische reflectie stelt dat cursusevaluaties een belangrijke rol spelen bij de bewaking van de onderwijskwaliteit. De opleidingen hebben tot nog toe gebruik gemaakt van een eigen evaluatieformulier. Vanaf studiejaar 2012-2013 wordt binnen de faculteit het evaluatiesysteem van het ICLON ingevoerd. Alle cursusevaluaties worden door de opleidingscommissie besproken. Als een docent op één of twee onderdelen een onvoldoende scoort, verzoekt de opleidingscommissie de docent het vak te verbeteren. Bij meer onvoldoendes wordt niet alleen een plan van aanpak voor verbetering gevraagd, maar wordt ook de leidinggevende per brief geïnformeerd. Bij hoge scores ontvangt de docent een schriftelijke felicitatie van de opleidingscommissie. Volgens de kritische reflectie houden docenten ook regelmatig zelf een mondelinge evaluatie aan het einde van de cursus. Ook organiseert de opleiding aan het einde van elk studiejaar jaarevaluaties. Daarmee wil de opleiding de consistentie in het programma bewaken.

De commissie heeft tijdens de visitatie met vertegenwoordigers van de opleidingscommissie gesproken. Op basis van die gesprekken en de bestudeerde informatie concludeert zij dat de opleidingscommissie actief en betrokken is. De opleidingscommissie bespreekt de evaluaties en besteedt aandacht aan onderwerpen als de samenhang tussen de M&T-cursussen en de samenhang tussen de verschillende jaren.

Verbeteringen naar aanleiding vorige onderwijsvisitatie

De kritische reflectie beschrijft welke wijzigingen hebben plaatsgevonden naar aanleiding van de vorige visitatie. De commissie stelt vast dat een groot aantal van de aanbevelingen is opgevolgd. De opleidingen hebben bijvoorbeeld een beoordelingsformulier ingevoerd voor het beoordelen van scripties. Daarnaast is de opbouw van het eerste bachelorjaar herzien en is de staf van beide opleidingen aanzienlijk verjongd.

Ten aanzien van de suggestie van de vorige visitatiecommissie meer aandacht te geven aan wetenschapsfilosofie, heeft de commissie geconstateerd dat de opleiding de keuze heeft

gemaakt dit onderdeel niet geïsoleerd als vak, maar geïntegreerd in het programma aan te bieden. De opleiding is van mening dat studenten anders geen goed begrip krijgen van de essentie van wetenschapsfilosofie. Dat betekent dat dit onderdeel in verschillende cursussen expliciet aan de orde komt.

De commissie stelt vast dat de opleidingen voldoende zicht hebben op en controle hebben over de kwaliteit van het onderwijs. Zowel docenten als studenten zijn betrokken en worden gehoord als het gaat om kwaliteitszorg.

2.2 Overwegingen

De commissie concludeert dat de programma's, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen het voor instromende studenten mogelijk maken om de eindkwalificaties te realiseren.

De bacheloropleiding heeft een logische opbouw. Het programma heeft aandacht voor zowel kwalitatieve als kwantitatieve vaardigheden, die toegepast worden in het binnenlands leeronderzoek. De commissie waardeert de aandacht voor methoden en technieken en schrijfvaardigheden in het programma. Tijdens het binnenlands leeronderzoek doorlopen studenten de gehele empirische cyclus en wordt een groot beroep gedaan op hun zelfstandigheid. De commissie meent dat aan het binnenlands leeronderzoek echter ook nadelen kleven. Een buitenlandse ervaring biedt naar de mening van de commissie doorgaans meer uitdagingen, bijvoorbeeld wat betreft huisvesting, zelfredzaamheid en taalgebruik. De commissie is zich bewust van het feit dat relevante aspecten van de opzet van het leeronderzoek op verschillende wijze gewogen kunnen worden. Zij komt daarbij echter tot een andere afweging dan de opleiding. Het programma biedt voldoende mogelijkheden voor stage, verbreding of verdieping in de vorm van een minor of studeren in het buitenland. De commissie merkt daarbij wel op dat studenten praktisch gezien slechts een van deze onderdelen kunnen kiezen, waardoor de feitelijke keuzemogelijkheid wat beperkt is.

Ook de masteropleiding kent, met de indeling in thema's, een logische opbouw. De thema's van de masteropleiding sluiten aan bij de thema's die in de bacheloropleiding onderscheiden worden. De commissie vindt dat de opleiding een juiste verhouding heeft gevonden tussen het cursorische onderwijs in het eerste semester en het meer onderzoeksgerichte deel in het tweede semester. De commissie is van mening dat de aansluiting van de opdrachten in het cursorische onderwijs op het onderzoeksdeel verbeterd kan worden. Door de opdrachten van de verschillende vakken direct te relateren aan (de voorbereidingen van) het veldonderzoek, worden studenten uitgedaagd zich al eerder in het onderzoeksonderwerp te verdiepen.

De commissie is positief over de stagemogelijkheid in de bacheloropleiding en het voornemen van de opleiding om studenten te stimuleren hier meer gebruik van te maken. Daarnaast vindt de commissie dat in beide programma's voldoende impliciete aandacht is voor de oriëntatie op de arbeidsmarkt. De thematische specialisatie stelt studenten in staat een eigen profiel te ontwikkelen waarmee ze zich kunnen profileren op de arbeidsmarkt. De commissie adviseert in de bacheloropleiding een cursus op te nemen gericht op de oriëntatie op de arbeidsmarkt. Daarmee wordt de impliciete aandacht voor dit onderwerp meer expliciet gemaakt.

Het didactische concept van beide opleidingen blijft in de kritische reflectie onderbelicht. Op basis van de gevoerde gesprekken is de commissie van mening dat de opleidingen bewust nadenken over de in te zetten werkvormen. Het aantal contacturen is aan de lage kant. De instroom in beide opleidingen is voldoende. Ten aanzien van de masteropleiding merkt de

commissie op dat de internationale instroom verhoogd kan worden. Beide programma's zijn studeerbaar, al vindt de commissie het eerste deel van de masteropleiding vrij intensief. Het rendement van de masteropleiding is voldoende. De commissie adviseert het rendement van de bacheloropleiding te verbeteren.

De commissie concludeert dat bij beide opleidingen sprake is van een goede stafbezetting, bestaande uit voldoende gekwalificeerde en gemotiveerde docenten. De staf-studentratio's zijn voldoende. De commissie vindt het positief dat bij cursussen twee docenten betrokken zijn, die regelmatig overleggen over de inhoud en elkaars colleges bijwonen. De commissie is van mening dat de instelling vrij laat is met het invoeren van de BKO voor docenten. De commissie waardeert de inzet van afgestudeerde masterstudenten als studentassistent bij de eerstejaars werkgroepen. Daardoor krijgen studenten een goed beeld van wat van hen verwacht wordt tijdens de opleiding.

De commissie constateert dat er vanuit beide opleidingen voldoende oog is voor de kwaliteit van de onderwijsleeromgeving, waarbij docenten en studenten actief betrokken zijn. Daarnaast worden studenten adequaat begeleid en wordt de studievoortgang voldoende gevolgd.

2.3 Conclusie

Bacheloropleiding Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **voldoende**.

Masteropleiding Anthropology and Development Sociology: de commissie beoordeelt Standaard 2 als **voldoende**.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting:

Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

3.1 Bevindingen

Dit hoofdstuk valt uiteen in twee delen. Eerst worden de bevindingen van de commissie over het systeem van toetsing weergegeven (3.1.1) en vervolgens wordt de vraag beantwoord of studenten de beoogde eindkwalificaties van de opleiding realiseren (3.1.2).

3.1.1 Het systeem van toetsing en beoordeling

De commissie is nagegaan of de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing. Zij heeft gekeken naar het toetsbeleid, de procedures rondom toetsing, de toetsvormen en het functioneren van de examencommissie. De commissie constateert dat er sprake is van een adequaat systeem van toetsing: er worden gevarieerde toetsvormen gebruikt en studenten zijn daar tevreden over. De beoordeling van de scripties vindt plaats door twee beoordelaars, aan de hand van een beoordelingsformulier. De commissie is van mening dat het beoordelingsformulier vrij laat geïntroduceerd is. De commissie vindt dat de examencommissie actiever bij de kwaliteit van toetsing betrokken kan zijn door periodiek toetsen, papers en scripties van beide opleidingen te beoordelen en te controleren.

Toetsbeleid

De commissie heeft het toetsbeleid bestudeerd en is van mening dat het op adequate wijze ingaat op alle aspecten van toetsing. De kritische reflectie stelt dat binnen de opleidingen het opleidingsbestuur, de docenten en de studenten betrokken zijn bij de kwaliteit van toetsing. Veel cursussen worden door meer dan één docent verzorgd, de kwaliteit van de toetsing is daarbij de verantwoordelijkheid van meer dan één persoon. Het facultaire toetskader kent drie uitgangspunten die ook door de opleidingen gehanteerd worden. Ten eerste krijgen studenten per vak per jaar een herkansing. Daarnaast volgt de herkansing zo snel mogelijk na het tentamen. Ten derde is er (sinds studiejaar 2009-2010) geen compensatiemogelijkheid meer tussen cursussen. Cursusevaluaties kunnen aanleiding zijn om de toetsing aan te passen. De opleidingen zijn eind 2011 gestart met een pilotstudie naar het gebruik van digitale tussentoetsen. De opleidingen verwachten dat daarmee inzicht verkregen kan worden in manieren waarop verschillende toetsvormen ingezet kunnen worden. De opleidingen zetten bij de cursussen uiteenlopende toetsvormen in. Volgens de kritische reflectie leren studenten door korte wekelijkse of tweewekelijkse opdrachten en presentaties regelmatig, wordt uitstelgedrag vermeden, krijgen studenten meer feedback en worden zij eerder aangespoord om de onderdelen van een cursus aan elkaar te verbinden.

Examencommissie

De universiteit heeft de nieuwe taken van de examencommissie in een algemene richtlijn verwerkt. Deze wordt op dit moment door de opleidingen geïmplementeerd. Dit betekent onder andere dat de examencommissie de aan tentamens gestelde kwaliteitseisen zal bundelen tot een systematisch en geharmoniseerd overzicht, dat van toepassing zal zijn op alle tentamens. Ook wordt een protocol ontwikkeld voor het werken met antwoordsleutels bij het nakijken van tentamens.

Tijdens de visitatie heeft de commissie met vertegenwoordigers van de examencommissie gesproken over haar rol bij het implementeren van het toetsbeleid en het bewaken van de kwaliteit van toetsing. Het is de commissie daarbij duidelijk geworden dat de samenstelling van de examencommissie recentelijk vernieuwd is. De examencommissie zal zich meer bezighouden met de relatie tussen de leerdoelen en de toetsing en daarbij ook instrumenten als een toetsmatrijs gaan inzetten. De examencommissie beoordeelt nog niet structureel een steekproef van scripties en toetsen van beide opleidingen.

De commissie stelt vast dat er voldoende aandacht is voor het systeem van toetsing van de opleiding. De commissie raadt de examencommissie aan periodiek een steekproef van toetsen, papers en scripties te beoordelen. Daarmee kan de examencommissie haar betrokkenheid bij het bewaken van de kwaliteit van de toetsing vergroten.

Proces rondom toetsing

De kritische reflectie beschrijft de belangrijkste elementen van de procedure rondom toetsen. Het eerste bachelorjaar is verdeeld in twee semesters; aan het einde van elk blok is er een toetsweek. Studenten worden via de online studiegids geïnformeerd over de toetsvormen, -data en -criteria. De uitslag wordt binnen vijftien werkdagen bekend gemaakt. Studenten kunnen tot dertig dagen na bekendmaking van de uitslag gemaakte tentamens inzien. Ook worden nabesprekingen georganiseerd.

Toetsvormen

In de bacheloropleiding worden cursussen afgerond met diverse toetsvormen. Daarbij worden meerkeuzetoetsen, tentamens, papers, presentaties, midterm tentamens, take-home tentamens, opdrachten, verslagen, reviewessays, video's (bij de thematische modules van de track 'Media Worlds') ingezet. In het binnenlands leeronderzoek krijgen studenten cijfers voor de onderzoeksopzet, de uitvoering van het onderzoek, de analyse van het materiaal en het eindverslag. Daarnaast wegen ook de bijdrage van studenten aan het gezamenlijke product en het eigen onderdeel van het gezamenlijke product mee in het eindcijfer. Ook in de masteropleiding worden verschillende toetsvormen per cursus ingezet. Dit betreft met name opdrachten, presentaties, papers en de scriptie.

Tijdens het bezoek heeft de commissie gekeken naar verschillende toetsen. Zij constateert dat de toetsen er over het algemeen adequaat uitzien wat betreft niveau en inhoud. Daarnaast is zij van mening dat het geheel aan toetsen voldoende gevarieerd, doordacht en afgestemd is. De studenten met wie de commissie gesproken heeft, zijn tevreden over de toetsvormen en de feedback die zij krijgen. Ze hebben opgemerkt dat essays of papers soms verschillend beoordeeld worden door docenten. Sommige docenten letten bijvoorbeeld op stijl en zinsconstructies, terwijl anderen meer nadruk leggen op diepgang en behandeling van de theorie. Studenten vinden dit niet per se negatief, het leert hen zelf ook naar verschillende aspecten te kijken. Studenten vinden het verwerken van de cijfers een punt voor verbetering. Zeker rond de zomerperiode, wanneer docenten zelf ook op veldwerk gaan, worden cijfers niet altijd tijdig ingevoerd in het registratiesysteem.

Scriptieprocedure

Op basis van de bestudeerde materialen en de gevoerde gesprekken stelt de commissie vast dat beide opleidingen een adequaat scriptieproces kennen.

De kritische reflectie stelt dat bachelorstudenten de geleerde kennis en vaardigheden toepassen in het binnenlands leeronderzoek en de bachelorscriptie. In het binnenlands leeronderzoek worden vooral de onderzoeksvaardigheden van de studenten getoetst. In de

bachelorscriptie wordt het kritisch beoordelen van thematisch en regionaal specifiek onderzoek getoetst. De bachelorscriptie wordt door de opleiding gezien als een individuele proeve van bekwaamheid, waarin studenten zelfstandig een literatuuronderzoek uitvoeren en laten zien hoe goed zij bestaand wetenschappelijk onderzoek en andere bronnen kunnen beoordelen.

De masteropleiding wordt afgerond met de masterscriptie. De opleiding ziet de scriptie als een proeve van zelfstandig wetenschappelijk onderzoek. Het onderzoeksvoorstel wordt nog niet beoordeeld met een cijfer, al wordt op dit moment wel overwogen dit te gaan doen. Door de invoering van de verschillende thema's (of varianten) worden verschillende eindproducten opgeleverd: eindproducten die audiovisuele en tekstuele representatie combineren, museumscripties die meer gebaseerd zijn op collecties en historisch materiaal dan op veldonderzoek, en de reguliere scripties. Daarnaast heeft de opleiding de ambitie om studenten een kort veldwerkverslag te laten combineren met het equivalent van een evenzeer kort wetenschappelijk artikel. In de kritische reflectie wordt opgemerkt dat (de eisen aan) deze verschillende eindproducten nog verder moeten worden uitgewerkt. De commissie vindt het positief dat de masteropleiding met verschillende typen producten kan worden afgerond. Daarmee wordt recht gedaan aan de verschillende soorten onderzoek van studenten.

Om de kwaliteit van de bachelor- en masterscripties te borgen maken de opleidingen sinds juni 2011 gebruik van een beoordelingsformulier. Daarnaast worden bachelor- en masterscripties beoordeeld door twee beoordelaars. Tot slot hebben de opleidingen de drempelcriteria voor scripties verscherpt. Daarmee wil men iedere twijfel over de vraag of een scriptie aan de minimale vereisten voldoet, wegnemen.

3.1.2 Gerealiseerde eindkwalificaties

Om een oordeel te vormen over het eindniveau van de studenten, heeft de commissie van beide opleidingen vijftien scripties opgevraagd (zie Bijlage 7). Bij het selecteren van de scripties is rekening gehouden met de spreiding van cijfers (lage, gemiddelde en hoge cijfers) en begeleiders.

De commissie heeft voorafgaand aan de visitatie haar bevindingen ten aanzien van de scripties besproken. De commissie kan zich vinden in de cijfers die door de begeleiders zijn toegekend aan de bachelorscripties. Bij de scripties met een hoge beoordeling was sprake van degelijke en heldere probleemstellingen, een goede en systematische analyse en een goed opgebouwde argumentatie. Scripties met een lage beoordeling lieten in het algemeen een minder duidelijk geformuleerde probleemstelling zien (bijvoorbeeld te smal geformuleerd) en kenden een oppervlakkig uitgevoerd onderzoek.

De commissie kan zich ook vinden in de cijfers die door de begeleiders zijn toegekend aan de masterscripties. Bij de scripties met een hoge beoordeling was sprake van een goed opgebouwd betoog met een consistent verhaal. Ook kenden deze scripties over het algemeen een heldere probleemstelling en adequaat gebruik van literatuur. Scripties met een lage beoordeling kenden een onduidelijke of te breed geformuleerde probleemstelling, een te beknopte beschrijving van het uitgevoerde onderzoek en van de gebruikte methoden, en een beperkt literatuurgebruik.

In meer algemene zin is het de commissie opgevallen dat nogal wat scripties taal- en vormfouten bevatten. De commissie heeft hierover gesproken met het management en de docenten. Daarbij is duidelijk geworden dat deze zorg door de opleiding gedeeld wordt. In de cursussen op het gebied van academische vaardigheden wordt hier ook meer aandacht aan

besteed. Studenten die hun opdrachten grammaticaal gezien niet op orde hebben, krijgen deze weer terug. Daarnaast heeft de opleiding vorig jaar het POPcorner project opgestart. Dit project is bedoeld voor het opvangen van deficiënties in algemene (schrijf)vaardigheden van bachelorstudenten. Op basis van de eerste schrijfofdracht in het programma worden de studenten met schrijfproblemen geselecteerd en doorgestuurd naar facultaire cursussen voor extra ondersteuning. In de recentelijk ingevoerde drempelcriteria wordt ook aandacht besteed aan taal. Dat betekent dat een scriptie die niet voldoet aan de eisen op het gebied van taal en grammatica niet geaccepteerd wordt. Ook wordt studenten aangeraden om de scriptie vooral in de taal te schrijven waarin men het meest gewend is te werken. Om studenten voor te bereiden op het schrijven in het Engels, worden in het derde jaar enkele bachelorcursussen in het Engels verzorgd.

De positie van afgestudeerden

De commissie stelt dat niet alleen het scriptieresultaat, maar ook de positie van afgestudeerden op de arbeidsmarkt inzicht geeft in de vraag of studenten de eindkwalificaties realiseren.

De kritische reflectie stelt dat de bacheloropleiding een op zichzelf staande opleiding is, die het mogelijk maakt om na het afronden ervan door te stromen naar de arbeidsmarkt. Ook wordt opgemerkt dat de universiteit bachelorstudenten niet aanmoedigt de arbeidsmarkt op te gaan. De meeste studenten kiezen na hun bacheloropleiding voor een masteropleiding.

In de kritische reflectie van de masteropleiding wordt verwezen naar een enquête onder alumni. Daaruit blijkt dat de alumni over het algemeen goed aansluiting vinden op de arbeidsmarkt. Alumni werken in veel verschillende functies, bijvoorbeeld bij NGO's (Zimbabwe Watch; PSI (Population Services International); Leprastichting; NCEA (Netherlands Commission for Environment Assessment); NIZA; PUM (Netherlands Senior Experts)), ministeries en lagere overheden (VROM; BUZA; BZK en gemeenten), in het onderwijs (onderwijsassistent wo, docent maatschappijleer) en in de zorg (NIVEL (Nederlands Instituut voor Onderzoek van de Gezondheidszorg) en gehandicaptenzorg). De opleidingen hebben nog geen structurele contacten met de alumni en ook geen overzicht van de positie van de alumni op de arbeidsmarkt. Bij de opleidingen is sinds kort een medewerker communicatie aangesteld, die zich onder andere bezig gaat houden met de opzet van het alumninetwerk. Daarbij worden sociale media zoals LinkedIn en Facebook gebruikt.

De alumni met wie de commissie gesproken heeft, zouden het positief vinden als het alumninetwerk wat meer geformaliseerd wordt. Ook kan de opleiding volgens hen meer gebruik maken van alumni, door alumni bijvoorbeeld in te schakelen als gastdocent. Het formaliseren van het alumninetwerk kan het leggen van dergelijke contacten gemakkelijker maken.

De commissie stelt vast dat de structurele contacten met alumni nog in de kinderschoenen staan. Ondanks dat de commissie van mening is dat dit door de opleidingen vrij laat is opgepakt, vindt zij het positief dat er recentelijk een medewerker communicatie is aangesteld die zich hierop gaat richten.

3.2 Overwegingen

De commissie concludeert dat de opleidingen beschikken over een adequaat systeem van toetsing en kunnen aantonen dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd. De universiteitsbrede richtlijnen worden op dit moment vertaald binnen de opleidingen. De commissie is van mening dat de betrokkenheid van de examencommissie bij het bewaken van

de kwaliteit van de toetsen vergroot kan worden. Het geheel aan toetsen is volgens de commissie voldoende gevarieerd en sluit aan op de inhoud van de opleidingen en het niveau van de studenten; gedurende de opleidingen wordt steeds meer zelfstandigheid van studenten verwacht. Nagenoeg iedere cursus wordt met meer dan één toetsvorm afgerond. Bij het beoordelen van scripties wordt gebruik gemaakt van een standaard beoordelingsformulier en wordt een tweede beoordelaar ingezet. De commissie vindt dat de opleidingen pas vrij laat een beoordelingsformulier hebben geïntroduceerd. De commissie heeft waardering voor de mogelijkheid om de masteropleiding met verschillende soorten eindproducten af te ronden (scriptie, artikel, audiovisueel verslag), passend bij het gekozen thema.

Om het eindniveau van de studenten te behalen heeft de commissie scripties ingezien. Op basis van deze scripties, de informatie die zij heeft ingezien tijdens de visitatie en de informatie die zij heeft ontvangen over de uitstroom van de opleiding, stelt zij vast dat studenten van beide opleidingen de beoogde eindkwalificaties realiseren. De commissie merkt daarbij op dat de opleidingen laat zijn met het formaliseren van de contacten met de eigen alumni.

3.3 Conclusie

Bacheloropleiding Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie: de commissie beoordeelt Standaard 3 als **voldoende**.

Masteropleiding Anthropology and Development Sociology: de commissie beoordeelt Standaard 3 als **voldoende**.

Algemeen eindoordeel

De commissie beoordeelt de *bacheloropleiding Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie* als **voldoende**.

De commissie beoordeelt de *masteropleiding Anthropology and Development Sociology* als **voldoende**.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Curricula Vitae van de leden van de visitatiecommissie

Prof. dr. A.F. (André) Droogers is emeritus hoogleraar Culturele Antropologie, in het bijzonder religieuze en symbolische antropologie, aan de Vrije Universiteit (VU), Amsterdam. Hij studeerde sociale geografie en culturele antropologie in Utrecht. Hij begon zijn loopbaan als leraar aardrijkskunde. Droogers is werkzaam geweest aan faculteiten in Kongo, Brazilië en Nederland, steeds onderwijs, onderzoek en beheerstaken combinerend. Ook was hij een aantal jaren werkzaam aan het Instituut voor Godsdienstwetenschap van de VU, een onderzoeksinstituut waar religie interdisciplinair bestudeerd werd. In 1974 promoveerde hij aan de VU cum laude op een proefschrift over jongensinitiatie bij de Wagenia, een vissersstam in de omgeving van Kisangani (Kongo). Bij de antropologieopleiding van de VU is hij jarenlang voorzitter van de opleidingscommissie geweest. Hij heeft functies bekleed in de ondernemingsraad van de VU en in het bestuur van de Faculteit Sociale Wetenschappen, waar hij de portefeuille onderwijs onder zijn hoede had. Hij was de eerste VU-medewerker die tot docent van het jaar werd gekozen. Droogers is enkele jaren voorzitter geweest van de Antropologische Beroepsvereniging. Hij was medeoprichter van het Hollenweger Center van de VU en van GloPent, European Research Network on Global Pentecostalism, waar hij een aantal jaren de rol van voorzitter vervulde. Zowel het Hollenweger Center als GloPent is gericht op onderzoek van het Pinksterkerken. Droogers heeft ruim 150 publicaties op zijn naam staan. Behalve op Pentecostalisme hebben die betrekking op religietheorie, methodologie, overgangsrituelen, syncretisme en spel. In 2012 verscheen bij De Gruyter (Berlijn) *Play and Power in Religion: Collected Essays*.

Prof. dr. H. (Rik) Pinxten is hoogleraar in de antropologie en de studie van religies aan de Universiteit Gent. Hij deed onderzoek naar denken en religie bij andere culturen (Navajo Indianen in de USA, migranten in Europa) en naar de filosofische gronden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek. Pinxten publiceerde tientallen artikelen in het Nederlands, het Engels, het Frans en het Spaans en een twintigtal boeken. De bekendste zijn *Anthropology of Space* (UPP, USA, 1983), *Culture and Politics* (Berghahn, Oxford, 2004), *The Creation of God* (P.Lang, Frankfurt, 2010), *Culturen sterven langzaam* (Houtekiet, Antwerpen, 1993), *De Strepen van de Zebra* (Houtekiet, Antwerpen, 2007), *Mensen* (Lannoo, Tiel, 2009) en *Het Plezier van het Zoeken* (Houtekiet, Antwerpen, 2011). Pinxten was tussen 2003 en 2010 voorzitter van de Humanistische Vrijzinnige Vereniging van Vlaanderen, de Vlaamse afdeling van Het Humanistisch Verbond (België). Hij is thans voorzitter van het Centrum voor Interculturele Communicatie en Interactie (CICI) van de universiteit van Gent. Samen met Gerard Mortier was hij pleitbezorger voor de oprichting van een progressief MuziekForum 'De Krook' in Gent. In 2004 kreeg hij de Arkprijs van het Vrije Woord voor zijn boek *De Artistieke Samenleving*.

Dr. A (Alexandra) Pillen studeerde af als arts aan de Universiteit Leuven (1994) en promoveerde later in de medische antropologie aan het University College London (UCL, 1995-2000). Sinds 2001 is ze universitair docent Medische Antropologie aan UCL. Haar expertise ligt op het terrein van cross-culturele gezondheidszorg en de antropologie van door oorlog verscheurde of post-conflict samenlevingen. Pillen is auteur van *Masking Terror. How Women Contain Violence in Southern Sri Lanka* (Pennsylvania University Press, Ethnography of Political Violence Series, 2003). In deze monografie geeft ze een gedetailleerde socio-linguïstische analyse van huiselijk en politiek geweld tegen vrouwen in een plattelands-sloppenwijk in Zuid-Sri Lanka. Pillens interesse in de antropologie van door oorlog verscheurde samenlevingen komt bovendien tot uitdrukking in haar rol als adviserend panellid (sinds 2005) van de Harry Frank Guggenheim Foundation for the Study of Human

Violence, Dominance and Aggression in New York. Recent onderzoek richt zich op de toegang van Koerdische vrouwen tot gezondheidszorg in Haringey, VK.

Ir. A. (Adrie) Papma studeerde sociologie aan de Universiteit Wageningen en werkte nadien bij de Universiteit Leiden, SNV, het Ministerie van Buitenlandse Zaken en Hivos. Sinds begin jaren negentig werkt ze bij Oxfam Novib. In 2002 werd Adrie Papma directeur Alliance Building and Corporate Department. Ze was als zodanig medeverantwoordelijk voor diverse internationale campagnes, zoals de campagne 'Make Trade Fair'. In 2006 werd ze herbenoemd tot zakelijk directeur van Oxfam Novib Nederland. In deze functie is Papma verantwoordelijk voor de interne bedrijfsvoering van Oxfam Novib, voor het onderhouden van relaties met de private sector (agri-food business, financiële sector) (overgedragen) en institutionele fondsenwerving. Zij is lid van het Global Team en voorzitter van de Operations Group van Oxfam International. Daarnaast bekleedt Adrie Papma verschillende bestuursfuncties, onder andere bij INTRAC, World Social Forum, Partos, EVS, IDH, AIV / COS en Agriprofocus.

C. (Charlotte) Kemmeren MSc volgde van 2006 tot 2010 de bachelor Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie aan de Vrije Universiteit, waarbinnen zij een jaar aan Sabanci University in Istanbul studeerde. Na de bachelor begon ze de aansluitmaster Social and Cultural Anthropology, waarin ze drie maanden veldonderzoek heeft gedaan naar individualiteit en ervaring van gemeenschap in kleding in Hong Kong. Vervolgens heeft ze de master Human Geography, richting Urban Geography aan de Universiteit van Amsterdam gevolgd en heeft ze onderzoek gedaan naar sociaal kapitaal van Turkse vrouwelijke migranten in een wijk in Amsterdam-West. Tijdens haar studie is ze actief geweest bij studievereniging EOS, bij de organisatie van de jaarlijkse Antropologendag van de afdeling Antropologie aan de VU en als studentlid van de onderwijscommissie. Momenteel werkt ze als onderzoekend adviseur op het gebied van kwetsbare huishoudens bij Amsterdam Stadsdeel West.

Bijlage 2: Domeinspecifiek referentiekader

Culturele antropologie en ontwikkelingssociologie bestuderen overeenkomsten en verschillen tussen mensen en hun verandering door processen van ontwikkeling. Zij hanteren daartoe een breed scala aan kwalitatieve en kwantitatieve sociaal-wetenschappelijke methoden, waarbij veelal etnografisch veldwerk een prominente plaats inneemt. Het Nederlandse domein is te vergelijken met de collectieve benchmark voor Anthropology van de Quality Assurance Agency for Higher Education, UK. In Groot-Brittannië geldt echter een disciplinaire reikwijdte van culturele antropologie naar biologische antropologie die in Nederland niet of nauwelijks van toepassing is. In plaats daarvan strekt het Nederlandse disciplinaire domein zich uit van culturele antropologie tot vergelijkende sociologie en ontwikkelingsstudies. Net als de Britse zusterdiscipline neemt het vak bovendien veel kenmerken van de humaniora in zich op, zonder daarmee het fundament van de sociale wetenschap te verlaten. De diverse opleidingen in Nederland kiezen in deze (inter-)disciplinaire ruimte elk hun eigen positie en een eigen theoretisch en methodologisch profiel. Terwijl van elke opleiding Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie verwacht wordt dat zij onderstaande minimeisen verwezenlijkt, veronderstelt het respect voor de eigenheid van een opleiding en voor de diversiteit van de discipline tussen universiteiten dat elke opleiding in de eerste plaats wordt beoordeeld op de wijze waarop zij erin slaagt de eigen doelstellingen te realiseren.

Het hieronder gespecificeerde referentiekader is een aangepaste en meer beknopte versie van het kader gepresenteerd in het landelijke visitatierapport Culturele Antropologie van 2006 (pp. 19-26).

1. Het onderwijsprogramma

A. Doelstelling en aard van de opleidingen

De bachelor- en masteropleidingen die in de visitatie Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie (hierna: CA/OS) worden beoordeeld, hebben als doel studenten op te leiden tot een academische bachelor, met verdieping, dan wel meer specialisatie in de master op wetenschappelijk niveau op het gebied van het object van studie. Daarnaast bereiden ze studenten voor op een academische en/of maatschappelijke loopbaan waarbij de kennis, analytische en onderzoeksvaardigheden die binnen de studie verworven zijn, kunnen worden aangewend. Dit betekent dat zowel het wetenschappelijke niveau als de maatschappelijke relevantie worden gegarandeerd. Actuele ontwikkelingen binnen het vakgebied krijgen voldoende aandacht in de opleiding.

De bachelor- en masteropleidingen Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie hebben een aantal doelstellingen. Zij bieden:

- Kennis van en inzicht in de in het vakgebied gebruikelijke algemene theorieën, concepten, methoden en analytische instrumenten;
- Kennis van en inzicht in de wijze waarop dit wetenschappelijke instrumentarium het begrip van, dan wel de interventie in, (actuele) maatschappelijke vraagstukken en praktijksituaties kan verbeteren;
- Kennis van en inzicht in de meerwaarde van een wetenschappelijke benadering van cultuur, sociale relaties en ontwikkeling;
- een kader waarbinnen de student probleemgericht theorie en kennis toepast om tot een beargumenteerd en kritisch standpunt te komen ten opzichte van enkele wezenlijke gebieden van lopend onderzoek.

De bacheloropleiding biedt een algemene en brede basisopleiding en leidt op tot een elementair academisch niveau. De masteropleiding biedt specialisatie en verdieping per vakgebied of combinatie van vakgebieden.

Doelstellingen en eindtermen algemeen

- De eindtermen van de opleiding zijn mede gebaseerd op de wettelijke regelingen, op de ontwikkelingen in het wetenschaps- en vakgebied, op de arbeidsmarkt voor de afgestudeerden, op didactische inzichten en op voor het vakgebied relevante maatschappelijke ontwikkelingen;
- De keuzes die daarbij door de opleiding zijn gemaakt zijn helder en expliciet vastgelegd in het onderwijsbeleid van de opleiding en vertaald naar het opleidingsprofiel;
- De formulering van doelstellingen en eindtermen is helder, concreet, en toetsbaar;
- In de doelstellingen en eindtermen komt het wetenschappelijk niveau van de opleiding concreet tot uitdrukking;
- De eindtermen zijn richtinggevend voor de inhoud en de vormgeving van het onderwijsaanbod;
- Doelstellingen en eindtermen zijn zowel geformuleerd op het niveau van de opleiding als op programmafase en cursusniveau;
- De docenten werken aantoonbaar binnen het kader van de eindtermen van de opleiding;
- Er is sprake van een herkenbare samenhang tussen de eindtermen van de opleiding en de doelstellingen op cursusniveau, programmafase en programmaniveau.

Minimale inhoudseisen ten aanzien van de vak kennis

Afgestudeerden hebben:

- Kennis van en inzicht in de voornaamste theoretische stromingen en enige actuele thema's binnen het vak;
- kennis van en inzicht in een substantieel aantal veldstudies (monografieën);
- kennis van en inzicht in de geschiedenis van het vak;
- kennis van en inzicht in de ethiek van sociaal-wetenschappelijk onderzoek;
- kennis van en inzicht in de methodologie, methoden en technieken van onderzoek;
- ervaring met het beoordelen en zelf verrichten van wetenschappelijk onderzoek;
- kennis van en inzicht in de verhouding tussen thematische en regionale specialisatie;
- inzicht in de positie van CA/OS ten opzichte van andere wetenschappelijke disciplines;
- het vermogen tot schriftelijk en mondeling rapporteren;
- inzicht in de toepassingsmogelijkheden van CA/OS onderzoek.

B. Eindtermen en kwalificaties bacheloropleiding

Algemeen, aansluiting en eisen eerste jaar

- De opleiding besteedt zorg aan de voorlichting en de aansluiting op de vooropleiding van eerstejaarsstudenten;
- De opleiding geeft eerstejaars studenten een duidelijk en breed beeld van het vak en wat het vak vraagt van haar toekomstige beoefenaars;
- De opleiding gaat zorgvuldig om met selectie en uitval van studenten tijdens het eerste jaar en voorziet in een tijdig studieadvies.

De domeinspecifieke kennis en vaardigheden waarover bachelorstudenten bij het behalen van hun diploma dienen te beschikken worden hieronder aangegeven, met dien verstande dat elke opleiding naar haar aard en invalshoek verschillende keuzes maakt en accenten legt. Het diploma geeft toegang tot één of meer masterprogramma's.

Kennis

- Beheersen van de grondbeginselen van de kerndisciplines van de betreffende studie en een algemeen inzicht in de methodologie van de bestudeerde disciplines;
- Verdiepte kennis van één of meer deelgebieden van de betreffende studie;
- Kennis van de wetenschapsfilosofische achtergronden van het onderzoek op het bestudeerde terrein.

Vaardigheden

De bachelorafgestudeerde is in staat om:

- Antropologische en ontwikkelingssociologische kennis en analyses te reproduceren, en schriftelijk en mondeling op toegankelijke wijze te presenteren;
- De relevante wetenschappelijke teksten te lezen, deze te analyseren en te interpreteren en daarover een standpunt te verdedigen;
- De gangbare onderzoeksmethoden en -technieken van de betreffende disciplines passief te beoordelen en in sommige gevallen actief toe te passen, met inzicht in de volledige empirische cyclus van probleemdefinitie en bibliotheekonderzoek, via dataverzameling, tot data-analyse en rapportage.

Afstemming op het afnemend veld

De opleiding kan aantonen dat zij de eindkwalificaties heeft afgestemd op de verwachtingen van het afnemend veld. Bachelorstudenten beschikken over voldoende vaardigheden om in diverse organisaties met de nodige supervisie werk op academisch niveau te verrichten.

Academische vaardigheden en attitudes

Bachelorafgestudeerden hebben een onderzoekende grondhouding, zijn nieuwsgierig naar de empirie, staan kritisch ten opzichte van populaire theorieën en benaderen sociaal-culturele diversiteit vanuit een door wetenschappelijk inzicht geïnformeerde reflectie op de eigen positie en verantwoordelijkheid.

C. Eindtermen en kwalificaties masteropleiding

De masteropleiding bouwt wat betreft kennis en vaardigheden voort op de bacheloropleiding. Onderstaande eindtermen zijn van toepassing afhankelijk van de door de opleiding gekozen specialismen, studieobjecten en invalshoeken. Studenten die een master hebben afgerond in een van de opleidingen CA/OS beschikken over de volgende eigenschappen:

Kennis

- Kennis van en het vermogen tot actieve deelname aan de wetenschappelijke activiteiten van de disciplines, in het bijzonder op het gebied van de gevolgde specialisatie. Dit impliceert voldoende kennis en inzicht voor het zelfstandig opzetten en uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek;
- Grondige kennis van en inzicht in de meest belangrijke theorieën en kernbegrippen, onderzoeksmethoden en -technieken;

- Kennis van de complexiteit en diversiteit van het vakgebied en het vermogen om deze kennis bij de beoordeling van eigen en ander onderzoek toe te passen.

Vaardigheden

De masterafgestudeerde is in staat om:

- Deel te nemen aan een discussie met vakgenoten, en beschikt over de daarbij behorende schrijf-, lees-, luister-, en spreekvaardigheden;
- (Onder begeleiding) zelfstandig onderzoek te doen, door actieve beheersing van de onderzoeksmethoden en -technieken van het betreffende vakgebied;
- Gegevens op een diepgaand academisch niveau te analyseren, te vergelijken, kritisch te toetsen, en hiervan op een heldere wijze schriftelijk en mondeling verslag te kunnen doen;
- De kennis van verschillende bestudeerde domeinen te integreren.

Afstemming op het afnemend veld

Afgestudeerden beschikken over voldoende van de genoemde vaardigheden om zelfstandig academische beroepen of functies te kunnen vervullen waarvoor een wetenschappelijke masteropleiding CA/OS vereist of dienstig is. Onder academische beroepen worden die beroepen verstaan waarin duurzame kennisontwikkeling, -verwerving of –verwerking, de daarmee gepaard gaande onzekerheid, en de daarvoor vereiste verantwoordelijkheid samengaan.

Academische vaardigheden en attitudes

Afgestudeerden van de masteropleiding zijn in staat zelfstandig wetenschappelijk onderzoek te verrichten, zich een zelfstandig oordeel te vormen over maatschappelijke vraagstukken op hun wetenschappelijk terrein, en in staat tot verregaande reflectie op de ethische, historische, methodologische en sociale aspecten van de wetenschap die zich richt op hun object van studie. Hun directe ervaring met onderzoek naar menselijke diversiteit geeft hen kritische distantie ten opzichte van culturele en sociale patronen in de eigen en in andere samenlevingen.

D. Inhoud/programma

Afhankelijk van de eigen aard van de opleiding wordt het bachelorprogramma inhoudelijk zo ingericht dat voldoende aandacht is besteed aan academische vorming, analyse en redactie van wetenschappelijke producten en de empirische cyclus. Zij wordt afgesloten met een integratieve opdracht, zoals een bachelorscriptie.

De masteropleiding realiseert een verdieping van de algemene doeleinden en theoretische en methodologische inzichten verworven in de bacheloropleiding, door middel van specialisatie en een individuele proeve van bekwaamheid (zoals een leeronderzoek of een afstudeerstage), en wordt afgesloten door een integratieve opdracht (bijvoorbeeld een masterscriptie). De procedures en beoordelingscriteria van dit wetenschappelijke product zijn helder en expliciet vastgelegd en worden transparant toegepast.

E. Omgevingsfactoren

In een beperkte opleidingsbeoordeling wordt een aanzienlijk deel van de beoordeling van omgevingsfactoren overgelaten aan de instellingsaudit (zoals beheer en interne kwaliteitszorg). Voor dit domeinspecifieke kader zijn echter de volgende aspecten van belang:

Internationalisering

Culturele antropologie en ontwikkelingssociologie richten zich bij uitstek op de globale reikwijdte van de in de discipline(s) verworven kennis en vaardigheden. Dat impliceert dat

- De opleiding een duidelijke en geëxpliciteerde visie heeft op de internationalisering van het vakgebied;
- De opleiding actief gebruik maakt van een internationaal netwerk van onderwijsinstellingen en onderzoekers, en deze inzet bij buitenlandse stages of leeronderzoek van studenten;
- De visie van de opleiding op onderzoek van maatschappelijke vraagstukken zich niet beperkt tot de Europese of Noord-Amerikaanse samenleving;
- Waar mogelijk buitenlandse studenten worden gestimuleerd bij de opleiding onderwijs te volgen, en de betreffende infrastructuur van de opleiding daarop is afgestemd;
- Afgestudeerden beschikken over de specifieke vaardigheden die vereist zijn om kennis op te doen over, dan wel onderzoek te doen in, de delen van de wereld waar zij zich in specialiseren.

Arbeidsmarkt

Culturele antropologie en ontwikkelingssociologie leiden op tot werk in een zeer divers afnemend veld. Een opleiding heeft een expliciete visie op dit werkveld en onderhoudt waar mogelijk contacten met dit werkveld, bijvoorbeeld door een actief alumnibeleid.

Studenteninstroom

De opleiding heeft de wettelijke eisen aan de toelaatbaarheid van studenten vertaald naar haar onderwijsprogramma en de daarin beschikbare leerroutes voor studenten met verschillende vooropleidingen. Daaronder vallen eveneens een expliciet vrijstellingenbeleid en een onderwijsaanbod om deficiënties in kennis en vaardigheden weg te werken. De opleiding besteedt zorg aan het signaleren van veranderingen in de instroom, aan het in stand houden van de kwaliteit van studievoordigheden en –houding van studenten, en het tijdig signaleren van studieproblemen.

De onderwijsorganisatie

De samenhang, sturing en waar nodig, verbetering van het onderwijs worden gewaarborgd door effectief opleidingsmanagement, een goede interne werk- en overlegstructuur en een duidelijk studentenbegeleidingssysteem.

Bijlage 3: Beoogde eindkwalificaties

Bacheloropleiding

Studenten die het bachelordiploma in de Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie hebben behaald beschikken over:

Kennis en inzicht

1. globale kennis van en inzicht in de voornaamste theoretische perspectieven en debatten binnen de Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie en zijn in staat deze zelfstandig te volgen en kritisch op hun merites te beoordelen;
2. etnografische en sociaal-historische kennis van een specifieke regio om in deze regio onderzoek te kunnen doen of om derden te kunnen informeren of adviseren;
3. kennis van en inzicht in de voornaamste thematische deelgebieden en onderzoeksthema's op het terrein van de Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie om over deze thema's onderzoek te kunnen doen of om derden te kunnen informeren of adviseren;
4. kennis van en inzicht in de kwalitatieve en kwantitatieve methoden en technieken van antropologisch en ontwikkelingssociologisch onderzoek en om onderzoeksvragen, operationalisering en de resultaten van onderzoek te kunnen evalueren.

Vaardigheden

5. vaardigheden m.b.t. het vinden, kritisch beoordelen en verwerken van relevante bronnen van informatie op het terrein van de antropologie en ontwikkelingssociologie;
6. vaardigheden m.b.t. het onderkennen en in antropologische en ontwikkelings-sociologische termen formuleren en operationaliseren van een heldere en onderzoekbare probleemstelling;
7. vaardigheden m.b.t. het beoordelen van veldonderzoek;
8. vaardigheden m.b.t. het mondeling en schriftelijk rapporteren over de resultaten van onderzoek;
9. vaardigheden m.b.t. het mondeling en schriftelijk communiceren en presenteren waardoor zij in staat zijn om informatie, ideeën en adviezen over te brengen op een publiek van specialisten zowel als niet specialisten;
10. vaardigheden m.b.t. het gebruik van ICT-programma's voor onderzoek, gegevensopslag, en voor de kwalitatieve en kwantitatieve analyse van gegevens.

Attitudes

11. besef van zijn/haar maatschappelijke verantwoordelijkheid als antropoloog/ontwikkelingssocioloog;
12. een kritische en reflectieve houding m.b.t. het proces van wetenschappelijke kennisverwerving, analyse, rapportage en discussie;
13. een kritische en reflectieve houding m.b.t. het eigen persoonlijk of institutioneel functioneren als antropoloog/ontwikkelingssocioloog;
14. een kritische en reflectieve houding m.b.t. de ethische en maatschappelijke context en de implicaties van zijn of haar handelen als antropoloog/ontwikkelingssocioloog.

The following achievement levels apply with regard to the programme:

Knowledge and insight

1. Specific knowledge of and insight into recent theoretical developments and debates within the disciplines of cultural anthropology and development sociology, and the capacity to follow these debates independently and judge their standpoints on their merits;
2. detailed ethnographic and socio-historical knowledge of a specific region of the world, in order to conduct independent research in this region or advise and inform others about it;
3. specific knowledge of and insight in at least one thematic specialization in the field of cultural anthropology and development sociology, in order to do independent research into this topic, or inform and advise others about it;
4. thorough knowledge of and insight into the uses of qualitative and quantitative methods and techniques of anthropological and sociological research, so as to independently set up, execute and report on it;
5. good knowledge of academic English.

Skills

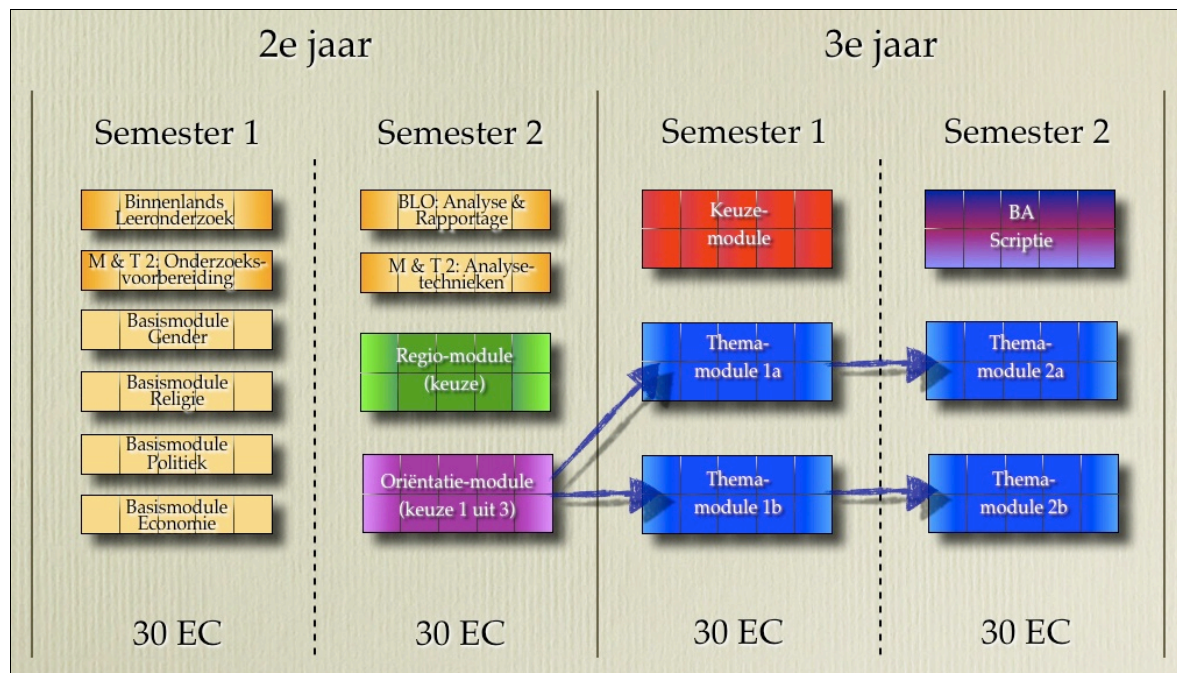
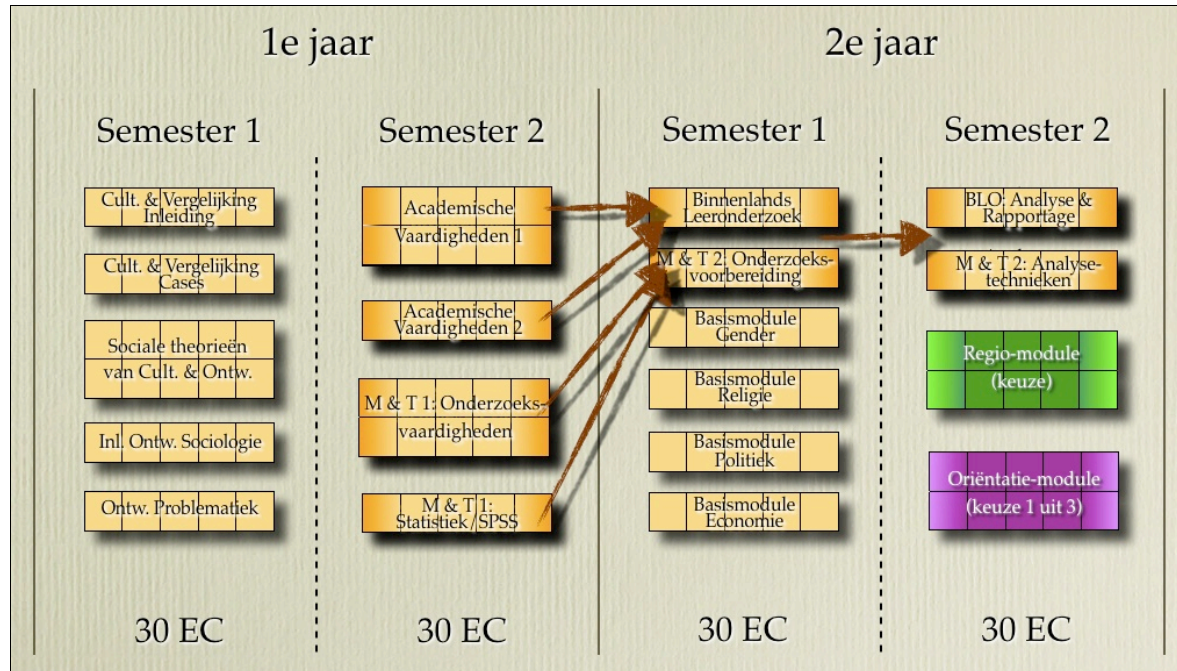
6. the skills of finding, critically judging and processing relevant sources of information in specialist subfields of anthropology and development sociology;
7. the skills needed for recognizing, formulating and operationalizing a clear research problem in anthropological and/or sociological terms;
8. the skills of proposing, organising, and executing long-term fieldwork independently
9. the skill of reporting on results of research, whether orally or in writing, and communicating information, ideas and advice to both specialist and non-specialist audiences;
10. the skills required for the use of wordprocessing, literature research, recording of research data, and analyzing research data both qualitatively and quantitatively;
11. the skills of integrating knowledge of and insight into the nature, relationships and dynamics of core aspects of society and culture, processes of development, and their institutional embedding.

Attitudes

12. awareness of one's social responsibility as anthropologist or development sociologist and researcher;
13. a critical, reflexive and creative attitude towards the process of gathering, analyzing, reporting on and discussing scientific knowledge;
14. a critical and reflexive attitude towards one's performance as anthropologist or development sociologist, both personally and institutionally;
15. a critical and reflexive awareness of the ethical and social context and implications of one's actions as anthropologist or development sociologist and researcher;
16. reflexivity about one's own cultural background and respect for other worldviews and ways of life.

Bijlage 4: Overzicht van de programma's

Bacheloropleiding

Masteropleiding

Instroom per 1 september (alle drie de specialisaties) sinds 2010-2011

Semester 1 (september – december)					Semester 2 (februari – juni)				
sept	okt	nov	dec	jan	febr	mar	apr	mei	juni
Large Issues, Small Places (5 ECTS)	Elective Course (part 1) (5 ECTS)	Elective Course (part 2) (5 ECTS)			Field Research (15 ECTS)			Writing Seminar: Telling Your Story (5 ECTS)	
Doing Ethnography (5 ECTS)								Master Thesis (15 ECTS)	
Research Proposal (5 ECTS)									

Instroom per 1 februari (alle drie de specialisaties)

Semester 1 (september – december)					Semester 2 (februari – juni)				
febr	mar	apr	mei	juni	sept	okt	nov	dec	jan
Doing Ethnography (5 ECTS)		Field Research (15 ECTS)			Large Issues, Small Places (5 ECTS)	Elective Course (part 1) (5 ECTS)	Elective Course (part 2) (5 ECTS)	Master Thesis (15 ECTS)	
Research Proposal (5 ECTS)					Writing Seminar: Telling Your Story (5 ECTS)				

Met de variant 'Museum Anthropology', die onderdeel vormt van de specialisatie 'Media and Material Culture' (alleen voor de september instroom).

Semester 1 (september – december)					Semester 2 (februari – juni)				
sept	okt	nov	dec	jan	febr	mar	apr	mei	juni
Large Issues, Small Places (5 ECTS)	Media and Material Culture (part 1) (5 ECTS)	Museum Theory (5 ECTS)			Museum History (5 ECTS)		Writing Seminar: Telling Your Story (5 ECTS)		
Doing Ethnography (5 ECTS)					Museum Internship (5 ECTS)		Tutorial Critical Museology (5 ECTS)		Master Thesis (15 ECTS)
Research Proposal (5 ECTS)									

Met methodologische optie 'Visual Ethnography as a Method' (alleen voor de september instroom; VE= Visual Ethnography)

Semester 1 (september – december)					Semester 2 (februari – juni)				
sept	okt	nov	dec	jan	febr	mar	apr	mei	juni
Large Issues, Small Places (5 ECTS)	Elective Course (part 1) (5 ECTS)	VE: Fieldwork Preparation (5 ECTS)		Field Research (10 ECTS)		VE: Analysis and Editing (5 ec)	Writing Seminar: Telling Your Story (5 ECTS)		
Doing Ethnography (5 ECTS)			Master Thesis (15 ECTS) (film + tekst)						
Research Proposal (5 ECTS)									

Bijlage 5: Kwantitatieve gegevens over de opleidingen

Bacheloropleiding

Instroom

Jaar	Cohortomvang naar vooropleiding en herkomst						Totaal volgens eigen cijfers
	Totaal	VWO	HBO prop	HBO	Buitenland	Overig	
04/05	100	65	12	6	12	5	105
05/06	89	58	11	10	7	3	98
06/07	67	45	9	5	3	5	76
07/08	58	40	6	6	3	3	68
08/09	85	56	11	12	5	1	100
09/10	85	54	14	10	2	5	97
10/11							102

Uitval bacheloropleiding

Jaar	Uitval Bachelorstudenten (VWO instroom) na 1, 2 en 3 jaar				
	Totaal VWO cohort Absoluut	Uitval na 1 jaar Cumulatief %	Uitval na 2 jaar Cumulatief %	Uitval na 3 jaar Cumulatief %	Selectiviteit van 1e jaar
04/05	65	34	45	45	76
05/06	58	34	50	52	67
06/07	45	42	47	47	90
07/08	40	33	38	38	87
08/09	56	30	34		
09/10	54	11			
10/11					

Bachelorrendement herinschrijvers

Jaar	Herinschrijvers		Bachelorrendement van herinschrijvers				
	Omvang herinschrijvers. Absoluut	% van totale cohort	na 3 jaar Cumulatief %	na 4 jaar Cumulatief %	na 5 jaar Cumulatief %	na 6 jaar Cumulatief %	> 6 jaar Cumulatief %
04/05	43	66	28	58	67	70	
05/06	38	66	11	47	55		
06/07	26	58	23	54			
07/08	27	68	26				
08/09	39	70					
09/10	48	89					
10/11							

Masteropleiding

Instroom

Collegejaar	Totaal instroom	Instroom moment		Internationale studenten
		September	Februari	
2004-05	10	10	0	10
2005/06	27	27	0	8
2006/07	31	29	2	10
2007/08	41	31	10	7
2008/09	36	31	5	8
2009/10	39	34	5	4
2010/11	35	31	4	9
2011/12	39	34	4	7

Verblijfsduur

Afstudeer cohort	Master-geslaagden CA-DS	Afkomstig van eigen universiteit			Afkomstig van andere universiteiten Nederland		Afkomstig van buiten HO	
		Geslaagd absoluut	Duur opleiding gemiddeld (maanden)	Instellings-verblijfsduur (gemiddeld)	Geslaagd absoluut	Duur opleiding gemiddeld (maanden)	Geslaagd absoluut	Duur opleiding gemiddeld (maanden)
04/05							6	12
05/06	19	9	6	48	2	18	8	13
06/07	20	12	11	59	2	20	6	11
07/08	31	22	13	55	4	13	5	16
08/09	36	23	16	58	6	16	7	14
09/10	36	27	18	65	4	25	5	17
10/11								

Rendement

Master rendement CA-DS	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10	N (gemiddeld)
Binnen 1 jaar	67%	45%	58%	43%	40%	35
Binnen 2 jaar	88%	76%	87%	78%	-	34
Totaal	100%	86%	96%	-	-	33

Bijlage 6: Bezoekprogramma

8.15 – 8.30	Ontvangst visitatiecommissie, Prof. dr. Henk Dekker (vice-decaan & portefeuillehouder onderwijs FSW) + Dagelijks Bestuur CA-OS
8.30 – 9.30	Gesprek met deel van het Dagelijks Bestuur CA-OS Prof. dr. Peter Pels (uitgaand wetenschappelijk directeur) Dr. Erik de Maaker (uitgaand opleidingsdirecteur) Drs. Nina Osterhaus-Simi (onderwijscoördinator / studieadviseur) Iris van Genuchten (studentlid DB)
9.30 – 10.30	Gesprek met studenten Jemma Middleton Irene Leibrand Kim van Drie Kim van Kastel Cansu Eroglu
10.30 – 11.15	Gesprek met docenten Prof. Patricia Spyer Dr. Sabine Luning Dr. Ratna Saptari Dr. Tessa Minter Drs. Igor Boog
11.15 – 11.30	Pauze
11.30 – 12.00	Gesprek met de Opleidingscommissie Dr. Marianne Maeckelbergh (voorzitter) Dr. Erik Bähre (docentlid) Dr. Jan Jansen (docentlid) Mw. Annelies van der Ploeg (studentlid) Mw. Mieke Zaal (studentlid) Dhr. Rob Vugs (studentlid)
12.00 – 12.45	Lunch in 4B07
12.45 – 13.30	Gesprek met Examencommissie en Studieadviseur Dr. Jan Jansen (voorzitter) Dr. Marianne Maeckelbergh (lid) Drs. Igor Boog (lid) Drs. Nina Osterhaus Simi (secretaris)
13.30 – 14.00	Gesprek met alumni (5-6) Robert Pijpers, MA Hugo Knoppert, MA Thijs Jan van Schie, MA Edo Kort, MA Willemijn de Iongh, MA Lise-Lotte Kerkhof, MA
14.00 – 14.30	Voorbereiden eindgesprek
14.30 – 15.30	Eindgesprek Prof. dr. Peter Pels (uitgaand wetenschappelijk directeur) Dr. Erik de Maaker (uitgaand opleidingsdirecteur) Prof. dr. Gerard Persoon (inkomend directeur) Drs. Nina Osterhaus-Simi (onderwijscoördinator / studieadviseur) Mw. Iris van Genuchten (student-lid DB)

15.30 – 17.30	Opstellen voorlopige bevindingen (commissie intern)
17.30 – 17.45	Mondelinge presentatie voorlopige bevindingen (openbaar)
17.45 – 18.15	Borrel (Bamboo Lounge)

Bijlage 7: Bestudeerde afstudeerscripties en documenten

Voor het bezoek heeft de commissie de afstudeerscripties bestudeerd van de studenten met de volgende studentnummers:

Bacheloropleiding

S9632050	S0317519	s0819093	s0117587	s0841005
S0608998	S0421367	s0403105	s0604593	s0713570
S0738786	S0403407	s0829420	s0619698	s0734128

Masteropleiding

s0455474	s0212512	s0372536	s0648809	s0539562
s0532347	s0945587	s0791989	s0508144	s0990809
s0569925	s0403393	s0519812	s0459593	s0624772

Tijdens het bezoek heeft de commissie onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels als hard copies en deels via de elektronische leeromgeving):

- Scripties / essays en beoordelingsformulieren;
- Voorlichtingsmateriaal;
- Studiemateriaal: boeken en syllabi, readers, studiehandleidingen;
- Verplichte literatuur die studenten zelf (via internet) verzamelen;
- Voorbeelden van werkstukken, portfolio's, onderzoeksverslagen van studenten;
- Scriptiereglementen en richtlijnen voor het maken van werkstukken;
- Stagereglementen/handleidingen;
- Tentamen- en examenreglement;
- Toetsmaterialen (tentamens, toetshandleiding, toetsbeleid en dergelijke) met modelantwoorden;
- Recente verslagen opleidingscommissie, examencommissie, onderwijsjaarverslagen, bachelor-masterovergangsregelingen;
- Onderwijs- en curriculumevaluaties, studententevredenheidsmonitor(en), etc.;
- Alumni-enquêtes;
- Materiaal over de studieverenigingen;
- Jaarverslagen (onderwijs, onderzoek, laatste drie jaar).

Bijlage 8: Onafhankelijkheidsverklaringen

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: A.F. DROOÿERS

ADRES: LARIXLAAN 2
3971 RB DRIEBERGEN

IS ALS DESKUNDIGE / ~~SECRETARIS~~ GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE
OPLEIDING: CULTURELE ANTHROPOLOGIE

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVINGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE
AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN
VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN
WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER
REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: DRIEBERGEN

DATUM: 20.4.12

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized initial 'A' followed by several horizontal strokes.

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

A. Pajme

ADRES:

Hoogweg 109 A 2691 PC Monster

IS ALS DESKUNDIGE / ~~SECRETARIS~~ GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:
Utrecht

DATUM:
20/4/2012

HANDTEKENING:

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM:

PINKTEN, Hendrik

ADRES:

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE
AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN
VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN
WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER
REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

DATUM: 20-09-12

Ubrecht

HANDTEKENING:

A handwritten signature consisting of a large, sweeping loop followed by a few smaller strokes.

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: *ALEXANDRA PILEW*

ADRES: *DEPARTMENT OF ANTHROPOLOGY - UNIVERSITY COLLEGE LONDON,
14 TAVISTOCK ST
LONDON WC1H 0EJ
UK*

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE
AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN
VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN
WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER
REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS:

URECHT

DATUM:

20-5-12

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, consisting of a series of loops and strokes, positioned to the right of the 'HANDTEKENING:' label.

ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

NAAM: CHARLOTTE KEMMEREU

ADRES: HARTEWEGSTRAAAT 29-1

IS ALS DESKUNDIGE / ~~SECRETARIS~~ GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: UTRECHT

DATUM: 20-9-2012

HANDTEKENING:

Charlotte
Comman

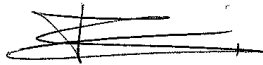
ONAFHANKELIJKHEIDS- EN GEHEIMHOUDINGSVERKLARING

INDIENEN VOORAFGAAND AAN DE OPLEIDINGSBEOORDELING

ONDERGETEKENDE

T. Buisin'g

NAAM:

ADRES:

De oude Werenbeek 20
7339 EZ UGchelen

IS ALS DESKUNDIGE / SECRETARIS GEVRAAGD VOOR HET BEOORDELEN VAN DE OPLEIDING:

ZIE BIJLAGE

AANGEVRAAGD DOOR DE INSTELLING:

ZIE BIJLAGE

VERKLAART HIERBIJ GEEN (FAMILIE)RELATIES OF BANDEN MET BOVENGENOEMDE INSTELLING TE ONDERHOUDEN, ALS PRIVÉPERSOON, ONDERZOEKER / DOCENT, BEROEPSBEOEFENAAR OF ALS ADVISEUR, DIE EEN VOLSTREKT ONAFHANKELIJKE OORDEELSVORMING OVER DE KWALITEIT VAN DE OPLEIDING TEN POSITIEVE OF TEN NEGATIEVE Zouden KUNNEN BEÏNVLOEDEN;

VERKLAART HIERBIJ ZODANIGE RELATIES OF BANDEN MET DE INSTELLING DE
AFGELOPEN VIJF JAAR NIET GEHAD TE HEBBEN;

VERKLAART STRIKTE GEHEIMHOUDING TE BETRACHTEN VAN AL HETGEEN IN
VERBAND MET DE BEOORDELING AAN HEM/HAAR BEKEND IS GEWORDEN EN
WORDT, VOOR ZOVER DE OPLEIDING, DE INSTELLING OF DE NVAO HIER
REDELIJKERWIJS AANSPRAAK OP KUNNEN MAKEN.

VERKLAART HIERBIJ OP DE HOOGTE TE ZIJN VAN DE NVAO GEDRAGSCODE.

PLAATS: Utrecht

DATUM: 20-4-2012

HANDTEKENING:

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized, cursive script, is positioned below the 'HANDTEKENING:' label. The signature is underlined with a horizontal line.

Bijlage commissiesamenstelling

Radboud Universiteit Nijmegen (2 opleidingen)	B Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie (50035)	Voltijd	31-12-2013
	M Anthropology and Development Studies (60253)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Floor Meijer		
Commissieleden	André Droogers Rik Pinxten Alexandra Argenti-Pillen Adrie Papma Reinout Meijnen		

Vrije Universiteit Amsterdam (2 opleidingen)	B Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie (50035)	Voltijd	31-12-2013
	M Social and Cultural Anthropology (60049)	Voltijd, deeltijd	31-12-2013
Secretaris:	Floor Meijer		
Commissieleden	Michiel Baud Inge Hutter Alexandra Argenti-Pillen Adrie Papma Reinout Meijnen		

Universiteit van Amsterdam (4 opleidingen)	B Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie (50035)	Voltijd, deeltijd	31-12-2013
	M Culturele Antropologie en Sociologie der Niet- Westerse Samenlevingen (66614)	Voltijd, deeltijd	31-12-2013
	M Medische Antropologie en Sociologie (60198)	Voltijd, deeltijd	31-12-2013
	M Contemporary Asian Studies (60211)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Titia Buising		
Commissieleden	André Droogers Rik Pinxten Alexandra Argenti-Pillen Adrie Papma Reinout Meijnen		

Universiteit Utrecht (3 opleidingen)	B Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie (50035)	Voltijd	31-12-2013
	M Culturele Antropologie (60745)	Voltijd	31-12-2013
	M Latijns-Amerika studies (60174)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Titia Buising		
Commissieleden	André Droogers Rik Pinxten Alexandra Argenti-Pillen Adrie Papma Reinout Meijnen		

Universiteit Leiden (2 opleidingen)	B Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie (50035)	Voltijd	31-12-2013
	M Cultural Anthropology and Development Sociology (60156)	Voltijd	31-12-2013
Secretaris:	Titia Buising		
Commissieleden	André Droogers Rik Pinxten		